

ژ وهشانین ئیکهتیا نفیسه رین کورد/دهۆک
ژماره (۲۱۴)

داهینان و ئهدهب

د گوتارا رهوشه نیریا سهردهم دا

ناجی تاها بهرواری

کوردستان - ۲۰۱۰

www.duhokwriters.net

داھینان و ئەدەب د گوتارا رەوشەنبیریا سەردەم دا

★ ناھجی تاھا بەرواری

★ دەرھینانا ھونەری: محمد ملا حمدی

★ ژ وەشانین: ئیکەتیا نفیسەرین کورد/ دەھۆک

★ وەشاننا ھژمار: (٢١٤)

★ ژمارا سپاردنن: (٢٢٠٧) ل سالا ٢٠١٠

★ چاپخانا: ھاوار — دەھۆک ٢٠١٠

ديارى بو:

هر كه سه كى داهينانى د كارى
خودا د كهت و خو ب خزمه تكارى
ملله تى خو د زانينت

ئەدەبىي نوو دناقبەرا داھىنەرى و وەرگى دا

ئەگەر ئەم ب زېرىنەكا ب لەز زى تەماشەى
مەيدانا ئەدەبى بکەين، ئەف دورھىلى دابرى يى کو

ئەدەب كەفتىيە تېدا، دى وئىنەيەكى روون و ئاشكرا
 ژى دەتە مە، كو دەربرىنى ژ ئەفىي ھەژمارا زور يا
 ديوان و پەرتوكېن دى يېن جورا و جورېن ئەدەبى و
 روزنامە و گوڤاران دكەت، يېن كو ژبلى رېژەيەكا كېم،
 نەشيان و ھەكو پېدقى و ھەرگى كونترول بكەن و
 بكيشنە د مەيدانا ھزركرن و رەنگفەدانى دا، ئانكو
 مينا مشەخورېن ھەرىنى لاپەر داگىركىنە و ژ
 ڤەريژى ستەور ماينە.

ئەرى ئەگەر چنە كو ئەدەب و ھەكو پېدقى رولى
 خو نەگىرىت و بالا خواندەڤانى بەرەڤ خو
 رانەكېشىت؟ ئەرى ئەڤ حالەتە دەمكى و ڤەپرە يان
 دى چەند قوناغان پىرىت؟ ئەرى چ ئەگەر و رى ھەنە
 ڤەڤەتيانى دناڤەرا ئەدىبى و ھەرگى دا نەھيلن يان
 كېم بكەن؟ ژبو بەرسڤدانا ئەڤان پىرسان و چەندىن
 پىرسىن دى، دى ئەڤان لايەنېن خوارى بەرچاق
 كەين:

* روخسار و ناڤەرۆك:

يەك ژ جوداكارىن ئەدەبى نوو ئەو ھە كو يى ڤالايە
 ژ بنەمايېن چاڤلايىكى، ھەرۋەسا سنورېن دەم و
 جھان دىكېنىت، ئانكو يېژىن ناكەڤىتە بن بارى
 رېسايېن كەڤن و ژ ڤالبى چوارچوڤەكرنى دەرەكەڤتە
 ب رەنگەكى دى، ئەگەر يېژىن ئەو سەلىقە و ئاواز و
 موسىقا كو ھەرگى ڤېربوويى و تام ژى ھەرگرتى، ئەو

هونهري ڪو ههتا نوڪه ڙي روليٰ خو دگيريت مينا هونهري فولڪلوري ب وي رڙهيا بلند ٿيدا نينه، ٺهفي چهندي و چهندين ٺهگهريڻ دي، وهرگر ڙ ٺهدهبي نوو دورور ٿيخستيه.

راسته ڪارٿيڪرن ب ٺهدهبي مللهٿين دي، تشتهڪي مروفايهٿي و شارستانيه و ڪارليڪهڪا رهوايه، لي ٺهفه نابيته ٺهگهري هندي ڪو مروفي دهست ڙ ههموو كهلتوريٰ خو بهردهت و ناسنامهيا خو پشت گوهفه ب هافيت و پويتهي پي نهدهت، ٺهفه ڙ لاييٰ روخساري فه. لي ڙ لاييٰ نافهروڪي فه، دياره ڪو ٺهدهب د دورهيليٰ خودا، رهنگههانا دورهيليٰ جفاڪي يه، خوديڪه نونهريا ٺاستي رهوشهنييري و شارستانيٰ جفاڪي دکهت، دهمي مروفي بهرامبهر كهقالهڪي رهنگين و جوان و بالڪيش رادوهستيت، بي گومان دي ڪارٿيڪرنهڪا ٺهريڻي ل مروفي كهت و وينهيهڪي جوان و بالڪيش د مهڙيي مروفي دا داربڙيت، دي ههستين مروفي بهرهف وي ٺارمانجا پلان ڙبو هاتيه دانان ٺازرينيت، ٺانڪو ب رپيا وي كهقاليٰ هونهري، هونهرمهند شيا پهياما خو ب رهنگهڪي سهرکهفتيانه بگههينيت.

هر ڙ جوداڪاريڻ ٺهدهبي نوو (چههنگ ، مڙداري و نقومبوون د نووياتيٰ دا)، گهلهڪ جاران وهرگر ڙ ٺارمانجا ٺهديبي دميينته چهيري و نزانيت

وی چ دؤیت بگه هینیت، گلهک جاران ژ نه گهری
 مزداریا ئالوز و نه شاره زاییا نه دیبی، زمان دهیته
 تیکشیلان و وه رگر تیدا مهنده هوش دمینیت، نهری
 ما نه دورسته نه دیب یی دلوقان بیت و دلوقانیی ب
 نه فیندار و چه ژیکه ری نه ده بی بهت؟ هر چ نه بیت
 بهرهمی نه دیبی ب نیرینا چاقان بهیته روکیشکرن.
 ل جیهانیی ب گشتی و ل روزه لاتا ناخین ب
 تایه تی، چه ژیکه ری نه ده بی، گو هه کی بهیستوک و
 گبوله کی ره خنه گر هه یه، مینا که لتوره کی ژ که فندا
 بو مایه و نه شییت ب سفکی خو ژئ قورتال بکه ت،
 نه فه یه که ژ به رسقین وان که سان یین کو دیژن
 نه ده بی نه خاسمه هه لبهستی بهایی خو ژ
 ده ستدایه و وه کو پیدفی رولی خو ناگیریت.
 نه م وه کو جفاک پیدفی نه ده به کی جوان و
 کارتیکه رین، نه ده به ک بیت بشییت هه ست و هزرین
 مه ب نازرینیت و به ره ف ئاسویئ نافراندن و
 داهینانیی بفرینیت، نه م دفی قوناغی دا پیدفی
 نه ده به کی ئارمانجدارین، کو بشییت مروقی سه رده م
 ب هه موو نه نینین وی فه، وینه بکه ت و بکه ته
 بالیوزئ شوره شا ره وشه نبیری، نه و شوره شا کو
 نه فرو ب سه ر مه دا دهیته خوار و مه ناچار دکه ت کو
 دگه ل دا بگونجین، مه پیدفی ب نه ده به کی
 داهینکی هه یه، یی کو بشییت مه ب میشکه کی

زهلال و هزرین فهکری ئاڤا بکهت، ئانکو بیژین د ریبا وی ئهدهبی را، ئهم دوور و ئیزیک بینین و مینا پیقههکی د ههلسهنگاندنی دا ب کار بینین.

* نهوون یان لاوازا ههستا رهخهیی:

ئهگه مهیدانا ئهدهبی ژ رهخهگرین ژیهاتی یا ڤالا بیت و کهسهک نهبیت بابهتین باش و خراب ژیک ڤاڤیریت، باش بهینه بهلاڤکرن و خراب د سینگی خودانی دا د مهخه ل بچن، وی دهمی ئهدهب نهشیټ ب دروستی رولی خو بگیریت و پهیاما خو بگههینیت، ههستا رهخهگر دناخی خودا بههرهیهکا ئافراندهره، مروڤان ل گور ههستکرن، دیتن، زانست و زانینی د بیافین ژ ههڤجودا دا جوین جوین دکهت، ئهگه ئهم پیچهکی ل پیش فهگهین، کانی ڤاوان (مهلایی جزیری، ئهحمهدی خانی، گوران، حاجی قادری کویی و هتد) سوارچاکین سهردهمی خو بووینه و ههتا فی گافی ژی مینا ستیرین گهش د مهیدانا ئهدهبی کوردی دا د بهرچاقن، بلا ب کراسهکی نووتر و ب رژیهکا گهرم تر ئهدیپن مه ژی مهیدانی پر بکهن و وهرگری ب بهرهمین خو فه حهیران بکهن، ئیدی ری نهدهن کو وهرگری فهقهتیای پهیدا بیت و ئهدهب ژ کلی ڤافین وی بی بهر بیت.

* رولی راگه هاندنی:

ههلبهست ریکه که ژ ریکین دهریرینی، نهو یا پیدقیه کو یهك هه بیت وی بگه هینیته گوھی وهرگری یان ژ بو وهرگری بهیته پیشچاقرن، گرنترین نهو ریك تیله فزیون و روزنامه نه کو ب ساناهیتین ریك دگه هنه هه ر کهسه کی، نه ری نهف ده زگه ه و هوین ناقبری شیاینه وی رولی دناقبه را نه دیبی و وهرگری دا بگین؟ نه گه ر نه ری بو چی مهیدان یا ژ وهرگری لاوازه؟ نه گه ر نه چاره چیه؟. خاله کا دی یا هه ره گرنگ و نارمانجه ر، هه فدیتن و تیکه لیا نه دیبانه، نه فه ژی ژ نه گه ری بهستن و نه نجامدانا کونفرانس و فیسته فال و دیدارین نه ده بی پهیدا دبیت، ژ نه نجامی لیک گوهرینا هزر و بیران و گه نگه شه یین نه ده بی، زه لالیهك پهیدا دبیت و کاروانی نه ده بی هه تا راده یه کی سه مته کا راست وهر دگریت، نهو تشتی ژ نه نجامی فی چهندی پهیدا دبیت، دبیته نه گه ری را کیشانا وهرگری و پیکفه گریدانهك دناقبه را هه ر دوو لایاندا پهیدا دبیت.

ژ لایه کی دی رولی وهر گرانسی، روله کی کارتیکه ره دناقبه را نه دیبی و وهرگری دا، لی نه فه ل سه ر جور و هیزا په رتوکا وهر گرای یان بابه تی

وهرگيرای دمینیت، هر وهسا شارهزایی و شیانین
وهرگيری د ههلبزارتن و وهرگيرانا پهرتوکئی دا، ئەف
چهنده ژي پتر وهرگري بهرهف ناهروکا بابهتی
وهرگيرای رادکیشیت و دسه هندهك ههست و
هزرین نوو ئانکو بهری هینگی ئاگههی ژئ نهی
ههلديت و مفاي ژئ وهردگريت.

ب وئ چهندا ئاماژه پړهاتیه کرن، ئەديب و وهرگر
دبنه تهمامکهړین ههف د سهركهفتنا كريان اهدهبی
دا، ههروهسا كيمكرنا كريان اهههتيانی دنابهرا
واندا.

داهینەر و دۆرهیل

ئهگەر دروست بیت دهمی دپړژن نغيسه،
داهینەر، هونهرمه ند گوتارییژه، جادوگهره، زانایه که ژ
تهرزه کئی تایبهت، دکووراتیا فی گهردونی دا، ب
رامانین خه یالی و مژدارفه گړدایه. ئەفه ب خو
پهسنه کا جوان و پهسهند کرپه، کو ئەف هه موو
رهنگین داهینان و پرامان و دهرپریان، ب رهنگه کئی
داهینکی، داینه پال وان که سین ل دهستپیکئی

ئامازە پى ھاتىيە كرن، كو دشيانزىن وان دا ھەنە،
قەدىتنان بكەن و تىشتىن بەرزە، ب وپنەيىن دورھىلى
ئاشكرا بكەن.

ديارە كو كارى قەكولەرى، گەريانە ل نھينىن قى
گەردونى و كووراتيا درەونى مروڧايەتتى، ئانكو مينا
داھينەرى، داھينانا ھندەك تىشتىن بەرھەست و
ھايدانا كەسىن قەماي ژلايى ھزرى قە، بو مفا
وەرگرتنى ژ وى كارى ھاتىيە ئەنجامدان، كو مۇركا
ھوشداريى پېغە گرېدايە.

بو نمونە، دەمى داھينەرەك بشىت خەونەكى
بكەتە ھەلبەست، چىرۇك، رۇمان يان ھەر رەنگەكى
دى ژ رەنگىن داھينانى وخواندەقانى ئەو نقيسىن و
بەرھەم پەسەند كرن، ئەقە وى ھندى د گەھىنيت
كو ئەو داھينەر، شىايە خەونى بكەتە دورھىل، وەكو
جنىكەكا بەرھەمدار و مفادار پېشكىشى
خواندەقانى و خەلكى بكەت.

لى ئەگەر مروڧ ھزرا خو بدەتە كارى، دى خويا
بىت كو خەون گەنجينەكا بەرفرەھا بابەتانە و دىنە
كەرستەيىن بنەرەتى، بو ھەموو رەنگىن داھينانى. ژ
رەوشتى مروڧيە، كو خەيالا وى، بو پاشەرۇژى، ژ
پلانېن ئاڧاكەر و رېخوشكەرېن ژبانى يا پىرە، ل سەر
قى بنياتى، داھينەر ب باشتىن خەوندار دھىتە
ھەژمارتن و خەون ل نك وى، ب رەنگەكى خىرا

دبیتہ دورھیل و چہ فہنگین راستیئی ژئی دیار دبن، لی ئہ ف دورھیلہ، نہ ب رہنگہ کی ئاساییہ، بہ لکو داہینہری ب وی رہنگی قیای و د ہزرا خودا وینہ کری، داربتی یہ، وی قیایہ ب رہنگہ کی وہسان پیشکیشی خہ لکی بکہت، کو دہرپرینی ژ زمان، ئەزموون و ہونہری ویی داہینای بکہت.

ئہ گہر خہون یان خہ یال ژ بو داہینانی، ژیدہرین دہولہ مہند بن، پرسہک ل قیرہ دہیتہ کرن، ئہری داہینان رہقینہ ژ دورھیلی؟ دیارہ ہیچ کہسہ کی، گومان نینہ کو داہینان دہرپرینہ ژ راستی و پیٹاژویا دورھیلہ ژیانئی، ب ہہ موو رامن و تارین وی قہ. ل دویف وی دہرپرینی، کو داہینان دہرونی مروقی ئارام دکہت و وژدان و ہہستکرنین وی تہنا دکہت، دبیتہ رہنگہ کی دیئی ژیانئی و ہندہک نہینین نہ بہرہست خو یا دکہت.

بو نمونہ، دیارہ کو ہہلبہست کومہ کا خہونانہ یان ئاریانہ کہ د ہہستا مروقی دا و وہ کو دہربرین، ب رہنگہ کی جوان و ہہلبہستکی دہیتہ سہر ئەزمانئی مروقی داہینہر، ئانکو ئەزمونان ئاشکرا کریہ کو داہینان نہرہقینہ ژ دورھیلی، بہ لکو بہروفاژی، خوداہیلانہ د کووراتیا وی دا، ئانکو کریارہ کا ئالوژہ، ژ بو دہرہینانا رامنان ژ ناخی قئی جیہانا ئاسئی، داہینہر پیکولی دکہت، دوبارہ

دورهیلی ریکیځیته ډه، ډاکو تشتین نهینی تیدا
 ئاشکرا بکهت، ئانکو گریک و ئاستهنگان ډه کهت و
 گهردونی ب رهنگه کی دی ژى بده ته نیاسین ژ بو
 بهره بایین داهاتی بیته ریخوشکه، وه سان بده ته
 خویا کرن کو داهینان و رهوشه نییری، دو تشتین
 تیکه لچوپنه، ئانکو تهمامکه رین هه ډن و دشین بینه
 پهیدا که رین روژه کا نووتر و ژیانه کا گه شتر، هه ر ژ
 بهر ډی چهنډی یه، مروډ هه ست پیدکهت، کو
 داهینان پیدقیه کا سه رده مانه و هه رینییه، مینا
 خوینی له شی ډه دژینیت و بیاقی هزرکرنی خورت
 دکهت.

هه ر وه کو ئامازه پی هاتیه دان هه موو کهس
 وه کو که سین داهینهر، نه شین بچنه د کووراتیا
 دورهیلی دا و تشتین بهرزه ئاشکرا بکهن و گریکین
 ئاسی ډه کهن و ب باشی د ژیانى بگه هن، ل ډیره
 دیار دبیت کو دیتن و دیتنه ډه ب کارى داهینانى ډه
 دگریداینه، داهینهر دریکا پیشه یی خو را دبیته
 رافه که ری دورهیلی و داهینانى دکهت، ډاکو
 بهرامبه ر راستیان و دلینیا خو دهریرینی ژ راستگویا
 خو بکهت. نه ډ هاوکیشیه بهایى نه ده بی،
 هونه ری، رهوشه نییری و داهینانى، هاوسه ننگ
 رادگریت و که سی داهینهر ژ که سی ئاسایى جودا
 دکهت.

زارۆك و رهوشه نبيري زارۆكى كورد وهك نمونه

* تيگه هي رهوشه نبيريا زارۆكان:
پرانيا فهكوله رين رهوشه نبيريا زارۆكان، ل سه ر
وي چه ندي دريكه فتينه كو تيگه هي رهوشه نبيري
به ر فره هه، سه خله ت و ره فتار و شيوازين سلوكي و
په يوه نديان و رول و ته كننيكان فه دگريت، پيډفييه
مروڤ فير بيتي و بزانيت و دگه ل بگونجيت، ژ به ركو
جورين ژيانى و سه ره ده ريا روژانه ده ستنيشان

دکن، لئ ره شه نبیریا زاروکان گړدای په یدابوون و
ثاڅا کرنا جفاکئ یه و ژ تیگه ها جفاکی دهر دکه څیت،
ثانکو ره وشه نبیریا زاروکی ب پیکهاتا که ساتیا وی و
ره وشه نبیریا نه تهویا وی څه گړدایه.

نه گهر ره وشه نبیریئ کارین دهنیشانکری
هه بن، ل څیره هم دشین دوو کارین گړنگ
هه لبرترین کو (جفاکی و دهنینه)، ژ بو تاکئ
جفاکئ، نهو هر دوو ژی دبنه یه ک کار و ل دووڅ
ثایدولوجیا کارپیکری دهینه ناراسته کرن.

دبیاڅئ ره وشه نبیریا زاروکاندا، گه له ک جارن
دژبه ریا ثایدولوجی بهرچاڅ دبیت، ژبه رکو مینا
سیسته مه کئ هزریئ وهرگرتیه، ثانکو ب پله یه ک ل
دووڅ باوه ریا سیاسی و کریارا په یدابوونا جفاکئ یه،
ژ مه ترسیین وی گه فکرنه ل ره سه نیا ره وشه نبیری
و کریارین چاڅلیکهر یین ره وشه نبیریا نه تهوی،
گه له ک جارن پلانا ره وشه نبیریا سه رانسهری
توشی ناگه هیین (محاضیر) بهرته نگ یین
ره وشه نبیری دبیت و گه له ک جارن دگه هیته رادی
سنورین باوه ریا سیاسی و وهرگه ریاژین گوتارا
ثایدولوجی، ژ هه موویان گړنگتر، ناگه هیین ب سه ردا
زابوونا ثایدولوجیا هاقیه ل سه ر ره وشه نبیریا
زاروکی و نه څ چهنده ژی، جهئ خو دگریت و روئی
خو دگریت.

لى رهوشه نبيريا زاروكان و تيگه هي وى دفي
 چوارچوقهي بتني دا ناهيته سنورداركرن، ژ بهر كو
 ب دوورهپله كي گوهوريندارقه گريداينه و ب ديتنا
 جفاكي فه دهينه په سندان، ههروه سا په يوه نديدارن
 ب رولي دهزگه هي جفاكي، پهروه ده يي،
 رهوشه نبيري و راگه هاندنا فهرمي و نه فهرمي فه.
 گوتارا رهوشه نبيريا زاروكان، چالاكيين
 رهوشه نبيركني، هويين (وسائل) گه هاندنا
 جه ماوه ري زاروكي، ئانكو نه وپنه يين رهوشه نبيريا
 زاروكي بهرچاق دكهن و بجه دهينن و پلانا
 رهوشه نبيريا زاروكي يا بهر فراهه، هندهك بنه مايين
 نه گور تيدا هه نه ژ بو ب وه راركرنا رهوشه نبيريا
 زاروكي، نه و ژي نه وپن خوارئ نه:
 - ره سه نكرنا ناسنامه يا رهوشه نبيري دگهل
 ديتنيين پاشه روئ و گرنكي دان ب زماني.
 - دووپاتكرنا كه لتوري و نه و ده سته كه فتيين تيدا
 هاتينه خرغه كرن.
 - بكارهينانا رهوشه نبيري ژ بو دياربوونا وزه يا
 گه شكرنا زاروكي.
 - دووپاتكرن ل سهر موكمكرنا رهوشه نبيريا
 ملله تي هه فبهر داگيركرنا رهوشه نبيري و
 هافيووني.

- داکوکرن ل سەر بیروباروه رین نه تهوی و بهر فره هکرنا پلانا ره وشه نبیریا زاروکی و هه ماهه نگی د ناقه را هه موو بیا فاند.

- ئا فاکرنا وان پلانا ل دوو ف خواندین زانستی کو هه موو لایه نین ژیا نا زاروکی ب خو فه بگریت، ههروه سا ل گور هه ماهه نگی ره نجکی شانا پسپوران د بیا فین جورا و جورین ره وشه نبیریا زاروکی دا.

- گرنگیدانا تایهت ب شاره زایان و ته کنینکاران د بیا فین جورا و جورین ره وشه نبیری و پهروه رده یا زاروکی دا.

و دیسان د پلانی دا، شیره تین ته کنیکی د بیا فین دیارگری دا بهینه بهرچا فکرن، مینا نه ده بی زاروکان، خزمه تین پهرتوو کخانی، چاپ و بهلا فکرن، شانو گه ریا زاروکی و هوین بلندکرنا ئاستی ژیا نی و راگه هاندنا دیتنکی و بهیستوک، ههروه سا بو با شتر تیگه هشتنا دوور هیلی ره وشه نبیریا زاروکان پیدقیه ژ ئه فان ههردوو لایه نیین خوارئ فه ئه م لی بنیرین:

۱- بهرچا فکرن د پروکی یا سهروه ری ره وشه نبیریا جفاکی.

۲- شیوه کاریا ره وشه نبیریا زاروکی. ب هزرا من ئه ف هه ر دوو حاله، گه له ک دگرنگ و پیدقیه، ژبو زانینا ئاستی ره وشه نبیریا زاروکی بگشتی و زاروکی کورد بتایه تی، ههروه سا

پیدفیه کا نیشتمانی، نہ تہوی نہ، ہر ل وی دەمی
دبنہ پیدفیه کا پەروردهی.

* سەرورەری رەوشەنبیری زارۆکی کورد:
کوردان ل قی چەرخێ دوماهیێ نەبیت، گەلەک
ب رژدی بەری خو نەدایە رەوشەنبیری زارۆکی، ئانکو
وہکو پیدفی گرنگی پی نەدایە، ئەف چەندە ژ
جھی رەخنە و رەخنە لئگرتنی یە، و دیسان جھی
پرس و لئپیرینی یە، بوچی گوتارا رەوشەنبیری
کوردی گرنگی نەدایە سیاسەتا رەوشەنبیری
زارۆکی و وہکو پەرورەری د ستراتیجیەتا کاری
رەوشەنبیری و پەروردهیا کوردی دا مایە، یا ژ وی
ژ خرابتر، هەتا نوکە و د قی سەردەمی وەرار و
پیشکەفتنی دا، کونگرە یەکی نەتەوی ل
سەرانسەری کوردستانی ل سەر پرس و
رەوشەنبیری زارۆکی نەهاتیە گریدان، ژ بو پەیدا کرنا
رئگە چاریەکی، ژ بو راستفە کرن و ئاراستە کرنا
زارۆکی و بلند کرنا ئاستی وی پی رەوشەنبیری.
ژ گرنگترین دیاروک و رەنگفەداین قی پەرورەری و
گۆھنەدانی ئەف خالیێ خوارێ نە:

- هه ژاريا نافه ندين رهوشه نبيري يين زارو کين کورد ديباقى پهرتووکاندا، هيشتا ئەق نافه نده گرنگتيرينه د رهوشه نبيريا زاروکاندا و ل ژير کونترول بازارگانان و بازارى پهرتووکاندايه، ئەقە ژ لايه کى، ژ لايى دى کوله يا ده زگه هين دهره کى يه کو زارو کين کورد ب باشترين به رهه مين چاپکرى و جوانترين جورين هونه رى و چاپکرنى دئاخيفن.

نه بوونا وان جورين پهرتووکان ب زمانى کوردى و نه بوونا پهرتوو کين رهوشه نبيريا کوردى، تيرا هندى هه نه کو بيژين پهرتوو کخانه يا کوردى، ژ لايى رهوشه نبيريا زارو کى قه، پهرتوو کخانه يه کا هه ژار ولاوازه.

- لاوازي يان نه رينى يا روژنامه گه ريا کوردى د وارى رهوشه نبيريا زارو کى دا، ئەوا هه ي ژى ده قه ركى يه يان ژى وه رگيرانه کا ده قه ركى يه ژ روژنامه گه ريا بيانى، کو مينا تبلين دهستان دهينه هه ژمارتن.

- نه بوونا به رهه مى سينه مايى يى زارو کين کورد و نه بوونا سينه مايين تايهت ب زاروکان قه، زارو کى کورد به رهه مى سينه مايى يى جيھانى ب رهنگه کى نه گه هشتى بکاردهينيت، پيکولين ده قه ركى يان يين کومپانيين کوردى ژ بو چيکرنا کاسيت و کليپين کوردى د قى بياقى دا ب

سەرئەكەڧتىنە، ئانكو نەشيانە وئ ڧالاتيا د مەيدانا رەوشەنپيريا زارۇكى دا ھەى پىر بكەن.

- لاوازيا بەرھەمى تېلەفزيونى بۇ زارۇكىن كورد، پىرانيا ئەو تىشتى زارۇكىن كورد لى دىپىرن، د ھندەك كەنالپن كوردى دا، تىشتى جىھانىە و ۋەكو خۇ دەپتە پىشچاڧكرن، يان ژى ب زمانى كوردى و بى ى راستقە كرنا وپنەى ژ گوھورىنا وپنەى، يان دوبلاجى يان ژى ب زمانى كوردى و دگەل راستقە كرنا كا كىم دوپنەى دا.

- كوراتيا كوردى كرنى، گەلەك كەلتورى مروڧايەتى ژ ئەدەبى جىھانىى زارۇكان د ھەموو كپشۋەراندە ھەپە، ھەتا نوكة ژ دەرڧەى پلانا كوردى كرنى داپە، نەخاسمە ئەدەبى كلاسكى، ئەڧە ھەموو ب پلانا بەلاڧكرنى ڧە گرپداپە، ھەتا نوكة رىكخستن و ھەماھەنگى و پىرابوون ژ بۇ كوردى كرنى و ژىك ڧاڧارتنى نەھاتىنە كرن و ۋەكو پىدڧى پويته پى نەھاتىەدان.

- ھەژاريا ناڧەندا شانوگەرىى، ھەتا نوكة ئەم نەشپىن بپژىن مە بنگەھەكى رىكخستىى شانوكارىى ھەپە، ئانكو نە يا مەزنان و نە يا زارۇكان، گەلەك جورپن شانوگەرىىن زارۇكان ل كوردستانى نىنن، ھەتا شانوگەرىا، ڧوتابخانانەپى كو دشپانداپە

ل ھولین وانہ گوتنی بھینہ بہرچا فکرن، گرنگی پی
نہ ہاتھ دان.

- نہ بوونا کیانہ کی کوردی خوسہر، کو دیتہ
ئہ گہرئ نہ بوونا سازین رہوشہ نبیریا زاروکان.

رہوش و سہروبہرئ رہوشہ نبیریا زاروکی کورد
ہتا فی قوناغی ب وی رہنگی ئاماژہ پیکری
دہربازبوویہ. دگہل فی چہندی، دی ئاماژئ ب
ہندہک رہگہزین ھہلوستئ کوردی کہین :

۱- ھتا ل پیش دہمہ کی نیریک یان بیژین ل
دہستپیکا سالین ھفتیان، رہوشہ نبیریا زاروکان ل
سہرانسہری کوردستانئ د ئاستہ کی گہلہک
نزمدا بوو، ل پشتی فی قوناغی دیار بوو، کو
رہوشہ نبیریا زاروکی دپیشکہفتن و وہرار کرنئ دایہ،
ژلایئ نافہندی کوردی فہ پتر پوتہ پی ہاتہ دان،
بہلی ئہ فہ زی بی ی ل بہرچا ف و ہرگرتنا بہایئ
ھزری و ھونہری.

بازارئ پەرتوو کخانہیا کوردی، ژلایئ پەرتوو کپن
بیانی فہ دہولہ مہند تر لپہات، لی دیت بو زاروکی
کورد ھہموو ئہو پەرتووک د مفادار نہ بن، لی ژ بہر
ھہژاریا پەرتوو کخانہیا کوردی ژ ئالیئ رہوشہ نبیریا
زاروکی فہ، پەرتوو کپن بیانی بوونہ جہی پوتہ پی
دانی. لی ھتا نوکە ژی، ئہو نفیسہرین کورد یین

كو گرنگيى ددنه ئەدەب و رەوشەنبىريا زارۆكى مينا تېلېن دەستانە.

۲- دناۆيکەلكرنا تېگەھى ئەدەب بۇ زارۆكان دگەل تېگەھى ئەدەبى زارۆكان، ديارە كو رەوشەنبىريا زارۆكان جودايە ژ وئ رەوشەنبىريا ل سەر زارۆكان دئاخفیت، ھەرەسا جودايېن بەرچاق دناقبەرا تيورا ئەدەبى زارۆكاندا ھەنە، ئەم دشىين بېژين، ل دور تيورا رەوشەنبىريا زارۆكى، ل سالاين نوتان و ھېرفە، ھندەك پېنگاف ھاتينە ھاؤيتن و ئەدەبى زارۆكان د بياقى دەروناسيى دا گرنگى پى ھاتە دان.

رەخنەگرى روسى (بيلنيسكى) ل سالا ۱۸۴۲ دىژيت: "ئەم دشىين وئ نافەروكا پېشكېشى مەزان دکەين، ھەر وئ نافەروكى پېشكېشى زارۆكان ژى بکەين، بەلى ب مەرجهكى، رەنگى بەرچاقكرنى دگەل تېگەھشتنا وان بگونجيت". لى ل پىشتى پېشكەفتنا دەروناسيا زارۆكى و مشەبوونا پەرتووكان ل سەر فى بابەتى، تيورا ئەدەبى زارۆكان، نېزىكى ناسنامەيا نەتەويا كوردى بوويه، نەخاسمە د مەيدانا رەوشەنبىريا زارۆكاندا.

۳- زالبوونا ديتنا پەرەردەيى يا فېركرنى ل سەر تېگەھشتنا رەوشەنبىريا زارۆكان، دناقبەرا سەميانان و بەرھەمپنەرېن رەوشەنبىريا زارۆكاندا ژ ئەديب،

نقیسه، هونهرمه‌ندان و یین دیتردا، ده‌مه‌کی دریتز کیشا، ئەفه ژی گریډای وک هزری بوویه، ئەوا کار ژ بو زالوونا کریارا په‌روه‌ده‌یی ل سه‌ر تیگه‌ه‌شتنا ره‌وشه‌نبیریا زاروکی دکر، لی ب هزرا من، نوکه ههر دوو لا دفی بیافی دا، دانپیدانی ب به‌رپرسیه‌کا هه‌فیشک دکه‌ن، ئەفه ژی ریخوشکه‌ره ژ بو پیشکه‌فتن و ب وه‌رارکرنا ره‌وشه‌نبیریا زاروکان نوکه ئەم دشیین بیژین، هه‌تا راده‌یه‌کی ره‌وشه‌نبیریا زاروکی جهی خو د گوتارا ره‌وشنه‌بیریا زاروکی کورد دا کریه.

لی دگه‌ل فی پیللا وه‌راری یا کو جیهان هه‌موو فه‌گرته‌ی، هه‌تا نوکه ژی، ل په‌یمانگه‌ه و زانکویین مه، ئەده‌بی زاروکان وه‌کو پیدفی ناهیته‌ خواندن و مینا ئەده‌ب ناهیه‌ هه‌ژمارتن، ژ به‌ر کو دوو گوتن هه‌نه‌ دیژن:

أ- ئەده‌بی زاروکان بابه‌ته‌که ژ یین پروگرامی و ژ ئەده‌بی مه‌زان ناهیته‌ جوداکرن و پیدفی ب ئەده‌بی زاروکان نینه‌ مینا ئەده‌به‌کی خوسه‌ر به‌یته‌ خواندن.

ب- دشیانداپه ئەف ماده ژ مادئ ئەده‌بی مه‌زان به‌یته‌ وه‌رگرتن ئانکو ماموستا دشیین، فی ماده‌ی ژ بو زاروکان فه‌گوه‌ژین، د ئەنجامدا دیژن، ئەم چ جورین دی یین ئەده‌بی مینا ئەده‌بی زاروکان هه‌لنا‌بژین، ژ بو فی چهن‌دی ئەم ده‌لیفی ناده‌ینه

ماموستای ب فی کاری رابییت. ئانکو ب دیتنا دانەرین پرۆگرامی، ماموستا ب ریکا فه گوهاستنی دشینن ئه ده به کی گونجای ژ بو زاروکان ئاماده بکهن، ههر وهسا دیژن، فه گوهاستن ریکه کا پهروه ده بیه و ب ده ستین ماموستایانه، لی د راستیی دا، ئه ده بی زاروکان ب ریژه یه کا گه له ک کیم هاتیه به ره مه پینان د دنا فه ندین ره وشه نبیری دا، وه کو پیدی مفا ژئ نه هاتیه وه رگرتن، ژ بهر کو ماموستایین داهینه ر د فی واری دا شاره زاییه کا ته مام نه بوویه کو بشینن هه فه سه نگیا ره وشه نبیریا زاروکی راگرن.

*- ئاريشه يېن ره وشه نبيريا زاروكى :
ژ بلى ره گه زېن هه لويستى كوردى ل دور
ره وشه نبيريا زاروكى , ئاريشه يېن دى ژى هه نه ,
كارتيكرنى ل زاروكى دكهن:

۱- گرپدان ب هه لويستى سنجى فه :

وه سا ده يتنه ديتن كو ره وشه نبيريا زاروكى
ريكه كه ژ بو په روه رده كرنا بنه ماين سنجى و
ره فتاران , نه فه ژى فه دگه ريته فه بو وان كاودانان
يېن كو نه ده بى زاروكى كورد تيدا پهيدا بووى , بو
نمونه قوتابخانه وه كو بنگه هه كى سه ره كى بو
ئاراسته كرنا سنجى و ره فتاران مينا هه موو ماده يېن
دى يېن پروگرامين قوتابخانه يى , كو بزاقى دكهن ژبو
خرقه كرنا ره فتارين به ربه لاف . گومان تيدا نينه كو ب
ده هان ماده يېن ره وشه نبيريېن زاروكان ل
قوتابخانه يان هه نه وكه فتينه د مهيدانا هه فركيى دا
, لى نه شيانه ب دروستى رولى خو بگيرن و په ياما
خو بگه هين .

۲- په يوه نديا ده ربرينين په روه رده يى و هونه رى :

ل ژېر سيبه را ده سكه فتان و ل دور سنورين
ده ربرينين په روه رده يى و هونه رى يېن ره وشه نبيريا
زاروكان كو رنپيشانده ره ژ بو مه ژ بو جودا كرنا گوتارا

رهوشه نيبيريا زاروكان ژ گوتارا دی , ههتا سالين ههشتيان ژى وهكو گوتارهكا سهربهخو دانپنه هاتيه دان , لى ل قى دوماهيى هندهك پيگول هاتينه كرن , ژ بو ل بهرچاق وهرگرتا ده ربرين و پيشنيارين پهروه ده يى و هونه رى ل دور گرنگيدانا زاروكى , لى ديسان ههتا ئه فرو ژى , هزرا دانانا فه رهنه گه كا هه قيشك ژ بو زاراف و زمانى زاروكى نه هاتيه كرن .

۲- زوو چونا دناق روشه نيبيريا زاروكاندا ديباقى رهوشه نيبيركرنى دا :

ههتا دوھى , ئه گه ر نه پيژين ئه فرو ژى , رهوشه نيبيريا زاروكى كورد , مهيدانهك بوو , ژ بو هزر و زارقه كرنا ئايدولوژيا بيانان , زاروكى كورد ب ناهه ندين رهوشه نيبيرين بيانى قه هاتبوو گریدان و په رورده كرن . ئه گه ر په روره ديا كوردى دگه ل يا بيانى ديباقى په روره ديه كرنا زاروكى دا هه قبه ر بكه ين , هه ر ريژه ژ بو يا كوردى ناهيته دانان , نه خاسمه ئه گه ر ژ لايين جورى و ناهه روکى و هونه رى قه لى بنيرين , بو نمونه ئه و زنجيره يين كارتونى يين كو ل دور رهوشه نيبيريا زاروكى , ل كه نالين تيله قزيونى دهينه په خشكرن, يى كو زاروكى مه پيغه ده يته گریدان .

٤- نه بوونا پلانه كا نه ته ويا به رفره ه :

ژ بلی نه بوونا پلانه كا نه ته ويا به رفره ه , پلانین ده فیه رکی و پروژهیین ره وشه نبیریین کوردی یین هه فیشك ژی ژ بو چاره سه ریا ئاریشه یین زاروکی ل کوردستانی نه بووینه , ئەفه ژی ره و ریشالین بی ئومییدی ل نك زاروکی کورد د چه سپینیت .

* گرنگیا ره وشه نبیریا زاروکی ل فی سه رده می :

پشتی ل بهرچاق کرنا تیگوھی رهوشهنبیریا زاروکان و ههلوپستی کوردی یی دیرۆکی ل دور رهوشهنبیریا زاروکان و بهرچاقکرنا ئاریشهیی رهوشهنبیری , پیدقیه ل دور رهوشهنبیریا زاروکان ئەق خالی ل خواری بهینه بهرچاقکرن :

*- گرنگیا پهروهدهیی :

گرنگیا پهروهدهیی ژ بو رهوشهنبیریا زاروکان هندهك مهرجین رون و ئاشکرا ههنه , بو نمونه پیدقیه روشهنبیریا زارۆکی پهروهدهیی بیت ئانکو رههندا پهروهدهیی مهرجهك بیت ژ بو بجههینانی , رههندا پهروهدهیی , گریدایی گهلهك مگرتیین پهروهدهییه و ژ ههموویان گرنگتر, ژیی زارۆکی و قوناغین گهشهکرنا ههستیار و دهروونی و گریدانا وان ب ژینگهها زارۆکی وجقاک و رهوشهنبیریا وی قه . ب مفا دارتره ئەگه ئاماژهیی ب هندهك تیبینیان بدهین کو رههندا پهروهدهیی کارتیکرنی لی دکهت :

أ- نهئاشکرا کرنا مهبهستا رهوشهنبیریا زارۆکی یا فیڕکاریی , ژ بهر کو ئاشکراکرن و داخویانیی

مه به سټا ډير كړنې ، زارو كې ژ قې ناهنډې د تر سين و د نه جامدا زاروك دره قيت ، نه قه ژې ژ دوو لايانانقه ، كار د كه ته سهر ره هندا په روه رده يې كو گرنگيې بده ته زارو كې ، يه ك وهر گرتنا ناهه رو كې ژ لايې زارو كې قه ، دوو پر كړنا پيد قياتيېن زارو كې ، نه قه د بيته ريخوشكه ره ك ژ بو ناماده كاري كيشي و دهر كه قتنا وي يا په روه رده يې ژ قالبې هونه ري و هونه ركار يې ، ره وشه نبيريا زارو كې نه شيره ت ، ري نيشانده ري ، ناراسته كړنا زانينكاري و ره فتاري يه ، داكو بيژين ره وشه نبيريا زارو كې ب قان كاران بلند ديت ، بهلكو چه سپاندنا باوه ريې و ناقا كړنا كه سايه تيا وي يه ، نه قه يه گوتارا ره وشه نبيريا زارو كې و ل دوو ق جورې رگه زي يان ناهه ندا ره وشه نبيري ، يان ژي ريكا گه هاندنا وي ژ بو جه ماوه ري زارو كې .

ب- ره وشه نبيريا زارو كې پينگه هشتي نابيت ، نه گهر يا گرېدايي و په يوه نديدار نه بيت ب ژينگه ها وي و جفاكا وي يا تايه ت قه ، ژ بهر كو ره هندا په روه رده ي يا پينگيره ب ده سته بهر كړنا گوتاردانا زارو كې ، مينا چا قلاي كړنا ره وشه نبيري و گه هاندني ، هه روه سا ژنده ريې كه لتوري مللي و نه ته وي ، نه قه ژي پلانداناننه كا په روه رديي دخوازن ، كو رابه رايه تيا گوتارا ره وشه نبيريا زارو كې د ده زگه ه و سازيېن

پهروه‌ده‌یی ، جفاکی و ره‌وشه‌نبیری دا بویته‌کرن ،
 نه‌گه‌ر نه زاروؤک دی بیته نېچیرا ره‌وشه‌نبیریا هاقی ،
 یان یی دایری ، یان ژی یی قالا ژ بیر و باوه‌ران .
 ج- قوناغین گه‌شه‌کرننا ئاقلی ، دهروونی و
 ساخله‌تین پېگه‌هشتی نه به‌س ژ تیوران بتنی
 دهینه وه‌رگرتن ، تیور هاریکارن ، لی یا گرنگ
 تاقیکرنین پهروه‌ده‌یی و ره‌وشه‌نبیری نه دگه‌ل
 زاروؤکی ، ب ریسا یه‌کا زیرین یا هاتیه دوپاتکرن ، کو
 کارتیکرننا زاروؤکان ل سهر هه‌قدو هه‌یه ، ب ریئا گوتارا
 وان یا ره‌وشه‌نبیری و پهروه‌ده‌یی ، تیگه‌هشتن
 سلوکی وان راستقه‌دکته ، لی هه‌ر ل وی ده‌می ،
 ساخله‌تین گه‌شه‌کرن ، زانستی و دلینی ژی
 دادرین .

* گرنگیا پهروه‌ده‌یی ژ بو ره‌وشه‌نبیریا زاروؤکان
 دقان لایه‌زین خواری را خویا دبیت :
۱- پروگرام :

پهروهده کرياره کا رهوشه نبيري ئايدولوجيه ,
 نه گهر پهروهده ژ بو پرکړنا مه ژيئ زاروکی کاربکته
 , رهوشه نبيريا زاروکی , مفاداره ژ بو سفککړنا
 لايه نين گران يين وي پرکړنئ , ههروه سا سفککړنا
 لايه نين مزدار يين ئايدولوژيئ , رهوشه نبيريا زاروکی
 , کرياره که دکه فته بن فان کار تيکړنن خوارئ :
 دهسته لاتيا خيزانئ ب تايهت بابئ , دهسته لاتيا
 جفاکی (دين , ئاريشه يين ريکخستنئ) , دهسه لاتا
 دهوله تيئ (قوتابخانه و سيستمئ وي يئ
 ئايدولوجي) ژ نه گهرئ نه فان جورين به رفره هين
 دهسه لات و گفاشتنان , پيدقيه زاروڪ بکه فته دناق
 نه خشه يئ ريکخستيئ جفاکی دا و يئ به رهه مدار
 بيت , ب تايه تي قوتابخانه , کو ب ريبا پروگرام و
 ريککاري خو , دوزداريئ دگه هينته ئاستئ گفاشتن
 و نه فيانئ , نه فه که تواره , لي يا راست ,
 رهوشه نبيريا زاروکی , جوړه کئ نمونه يي يئ
 گه شه کرنا خوسه ر و داهينکی و چالاک پهيدا دکته

تافيکړنن پهروهده يي چه سپانديه کو پروگرامين
 پهروهده يي , ژ لايين پهروهده يي و هونه ري فه ,
 هاريکاري زاروکی کرينه و بوي نه پالده ر کو زاروڪ يئ
 پشکدار بيت و نه به س گوهدار , يان ژي وه رگرئ
 پيزانينان بيت , لي نه مه رجه پيزانين ژ بو

گه شه کرنی بن , به لکو ژ بو دهوله مه ندکرنا زاروکی ژ
ئالیی ره وشه نبیری قه .

۲- په رتوکین قوتابخانی :

ژ بو تیرکرنا پروگرامی , په رتوکین قوتابخانی
باشترین نامرازن , ژ بهرکو پیښه رین په که من ژ بو
بجهینانا نارمانچین گشتی یین په روه رده یی یین کو
دپروگرامی دا , نه خشه بو هاتیه کیشان , ژ بهرکو
مروقی ل سهر وی که توارئ تیدا دژیت , ناگه هدار و
هشیار دکهت . نه گهر هنده ک گوهورینکاریین
سهرده مانه دوان په رتوکاندا بهینه کرن , دی بنه
باشترین ریک ژ بو پیگه هاندنا زاروکی , نانکو نه و
تشتی د په رتوکی دا هاتیه تومار کرن , دوارئ
ره وشه نبیریا په روه رده یی دا , گرنگیه کا مه زن و
تایهت هه یه , ب ره نگه کی دی , په رتوکا قوتابخانی
, پینگاڅا به راهی و دوماهیی یه , لی هویین دی یین
خواندنی , دینه هاریکار ژ بو بجهینانا ناقه روکا
په رتوکی , نه گهر پرسیار بهیته کرن , نه ری ژ فی
په رتوکی ره وشه نبیریا زاروکی د چدایه ؟ به رسف ,
زانست و هه موو ژانرین نه ده بی (هه لبه ست ,
چیروک , رومان , په خشان , شانوگه ری و گوتارین
جوراو جور), دیسان نه گهر پرسیار بهیته کرن , دی
چاوان مفا ژ ره وشه نبیری هیته وهرگرتن ؟ به رسف

، رهوشه نبیر کرنا زاروکی ، ریکه که ژ بو فه گوهستنا
 ئاستی پهرتوکیڻ قوتابخانی ، ژ خواندنی بو
 بهرسفدانا ئاقلمه ندیا زاروکی و هه ژاندنا وژدانا وی
 یا بی ئاگه هه ، ئانکو ئاراسته کرنا پیزانینان و فیڤرکرنی
 ، کارتیکن ل سهر ئاستی ههردو لایان ههیه .

۲- چالاکیڻ قوتابخانی :

هزرا چالاکیڻ قوتابخانی ، زاروکی نه چار دکهت ،
 کو رهوشه نبیر بییت ، ئانکو پشکداریی
 دبه رهه مهینانا رهوشه نبیری دا بکهت ، ژ بو
 سه لماندنی کو زاروک دشیت رهوشه نبیری ب
 ئافرینیت ، هزرا ئافاکرنا چالاکیڻ قوتابخانی دکه فیه
 سهر ملین وی ، ژ بهر کو ئه و تهوهری کارین
 پهروه دهیی و رهوشه نبیری ، لی ماموستا چاقدیر و
 رینیشاندهره ، رهوشه نبیرکرن ، کارلیکه کارهوا
 دناقبهرا زاروکی و چاقدیری دا دخوازیت ، ئه فه ژی ژ
 بو ئافاکرنا وی جورئ رهوشه نبیری یه ، یی کو
 پیڤدقیڻ زاروکی پی سهر راست دبن ،
 هه ماموستایه ک دشیت قوتابیڻ خو ب ئاواپه کی
 رابهینیت کو رهوشه نبیریا زاروکان به رهه م بهینین ، ژ
 بو بهرسفدانا داخواریڻ پهروه دهیی ، چالاکیڻ
 قوتابخانهیی ب هه موو جورین خو فه ، هه تا
 وهرزشی ژی ، ب رهه ندی رهوشه نبیری فه گریڤداینه

و ئەف رەھندە، ھاریکارە ژ بو گەھاندنا روخسارو داھېنان و ھەتا یارېن روژانە ژ بو جفاکى، چالاكى جھى خو ناگریت، ئەگەر ژ ھەز و قيارېن زارۆكى يېن فېربونا خویى و پەروردهیى و دەروونى یا دابرى بیت .

پېدقیە زارۆك ژ بو قەدیتنا كەسایەتیا وی و زانینا سروشتى بھیتە پالدان، ژ بەر كو قەكولینا جیھانا روحى یا نافەکیا زارۆكى نەخاسمە ھزرکنا وی، یەكە ژ مەترسیدارتین ئەرکین ماموستای، چونکە نە دوورە ماموستا د وی کارى دا سەرنەكەفیت و زارۆك ژ رېیا راست بھیتە لادان، جھى رەوشەنبیریا زارۆكى دچالاکیین قوتابخانى دا، تىشتەكى بنگەھى و مەزنە، ژ لایین تیورین فېرکرنى قە، پوینە پى دەھیتە دان، دیسان د قوناغا بچووکاتیى دا، فېرکنا جفاکى رولى خو د ئافاكرنا زارۆكى دا دبىنیت، چ ئەرىنى یان بەروفاژى .

٤- پەروردهیا رەوشەنبیری :

مەبەست ژ پەروردهیا رەوشەنبیری، پشكداریە دگەشەكرنا رەوشەنبیری دا، ئانكو پەروردهى ئەركەكى سەرەكى د گەشەكرنا رەوشەنبیریا زارۆكى دا ھەیه، ئەف چەندە ژى ژلايى (یونسكو قە ل خولا چل و سى یا كونگرهیی نافدەولەتى یى

پهروهردی ل جنیټ ل ئیلونا ۱۹۹۲ ز) هاتیه په سهند
 کرن . ده می پیناسه و هلسه نگان دین که لتوری
 رهوشه نبیری و ژیا نا رهوشه نبیری سهردهم و
 هشیار کرن ب کریارا به لاف کرنا رهوشه نبیریان و
 وه رار کرنا وان هاتیه کرن , ههروه سا دانپیدان ب
 یه کسانیا وان د ریژگرتنی دا و دیسان ل بهرچاق
 وهرگرتنا وان ههقبه ندین دنابقه را که لتوری
 رهوشه نبیری و رهوشه نبیریا سهردهم و پهروهردیا
 هونه ری جوانیی و ئافا کرنا وان ل سهر بنیاتی
 بهایی سنجدار و شارستانی و پهروهردی دیبافی
 راگه هاندنی دا و پهروهردیا ههقبشک د ناقه را
 جورین رهوشه نبیری دا هاتیه کرن . ئهقین ئاماژه
 پی هاتیه دان , د وهرار کرنا رهوشه نبیریا زاروکی دا ,
 د مفادارن , ئهق چهنده زی درییا ههما ههنگی
 کرنی دا , دنابقه را سیاست و ستراتییجین
 رهوشه نبیره کی و رهوشه نبیره کا دی دا ,
 ههروه سان دنابقه را سیاستا گه شه کرنی و
 ستراتییجیوی دا . دیسان مفاداره د رولی قوتابخانی
 دا , ژ بو بدهستفه هیانا رهوشه نبیری و هاریکاری کرنا
 رههندی رهوشه نبیری و هزری ژ بو پروگرامین
 قوتابخانی و مشه کرنا دهزگه هین تیگه هشتنا
 که لتوری نه تهوی و ریژگرتن و فیروونا دیروکا
 نه تهوی , د سهره لبونا ئاریشه یین مهزن ل جیهانا

سەردەم . بیاڤین پەروەردەیا رەوشەنبیری , رەوشەنبیریا زارۆکی دکەنە بنگەه ژ بو گەشەکرن و ب وەراردانا پەروەردی , ئانکو رەوشەنبیری دکەنە بنەما و ناڤەرۆکا پەروەردی ل سەر دەیتە ئاڤاکرن , لی شینوارین رەوشەنبیریا زارۆکی دئازادن و ژ بو راهینانا کەسوکی د بەرەهەستن , پشکداریا زارۆکی د بەرەهەم هینانی دا , گروڤی شیان و سەرکەفتنی یه , د وی حالەتی دا , پەروەردە دی یا پر بیت ژ گیانی ئەرینی و رەسەن و کارلیک دگەل ژینگەه و جڤاکا وی دا , هەرەسا دگەل سەردەم و رەگەز و رەوشەنبیریا وی یا نەتەوی و نیشتمانی دا .

*- گرنگیا نەتەوی :

دپارە کو رەوشەنبیریا زارۆکی , یا چووێه دمەیدانا هەڤکریین هەزری و رەوشەنبیری دا , ناڤەندین رەوشەنبیریا زارۆکان , کەنالین پەخشکرنا جورین رەوشەنبیری بکاردهینن , نەخاسمە رەوشەنبیریا بالکیش , ژ بەرکو جەماوەری زارۆکان , ب گوتارا رەوشەنبیریا ئاراستەکری , ب لەزتر کار لی

دھیتھ کرن , روژانہ مہ ترسیا فی گوتارا چیکری زبده
 دبیت , ژ بہر کو ب جل و بہرگین راگہاندنا تاریکری
 ہاتیہ نخافتن (راگہاند , تیلہ فزیون و چاپہ مہ نیین
 دی) , ہہروہ سا ب ریز بہندی ہہتا دگہہیتہ
 دہزگہہین رھوشہ نییری و پھروہردہیی و
 راگہاندنی , ئەفہ ژی پیدفی ل سہر راوہستیانی
 یہ و دیسان پیدفی گریڈانا سمینار و کونگرہیین
 گشتی یہ ل دور وان کارین خراب یین کو دگہل
 پیلہیین رھوشہ نییریا سہردہم دگہہنہ زاروکی , مینا
 کیمکرنا بہایی نہتہوی ل نک زاروکی و ناراستہ کرن
 بہرہف قوناغ و نارمانجین نہ دیار , ئانکو پالدا
 زاروکی ژ بو وہرگرتنا تیکہہین داگیرکاری , کو
 نارمانجین کوور و دوور ل پشت ہہنہ , بو نمونہ
 خواندنا دیروکا نہتہوی یا وئ دہولہتی یا کو
 رھوشہ نییری دھنیریت .

زاروڪ نیچیرہ کا سفقہ و ب ساناھی ژ بو
 بہرژہوہندیین تاییہت دھیتہ بکارہینان , لی ئەگہر
 زاروڪ پیس وخت نہہیتہ ئاگہہدارکرن و
 ہشیارکرن , دی ژ رھوشہ نییریا وہرگر را بیتہ بنگہہ
 و ئەو تشتی مہ بہست پی , دی د مہژی وی دا
 ہیتہ چہ سپاندن , ئەگہر زاروکی سہروکانیا
 رھوشہ نییریا خومال ژ دہست دا , مینا گوتتین
 مللی , ئەدہب و کەلتوری نہتہوی , ریکین دہریرینی

ژ وئ گوتاری کو یا نژیکه ل گیان و ساخله تین زاروکی ، وی ده می دی قه قه تیانه ک د ناقه را زاروکی نه ته وا وی دا په دابیت و نه جامین خراب ژی په یدا بن .

گرنگیا نه ته وی ژ بو ره وشه نبیریا زاروکی ، بنیاته که ژ بو پاراستنا ناسنامه یا وی یا نه ته وی و پیدقی ب ره نجکیشانا په روه رده یی و ره وشه نبیریا ستراتیجیه ، د دوره یلی دا به رسفدانه ژ بو پرسین که لتوری و تاییه تمه ند ، و دیسان ژ بو کارلیکین وان دگه ل که لتوری مروقایه تی و پیدقیاتین فه رمانداریا سه ریخو .

* گرنگیا داهینکی و جوانیی :
گرنگیا داهینکی و جوانیی یا ره وشه نبیریا زاروکی ژ دانپیدانا چوارچوقه یا داهینکی و جوانیی یا په روه رده یا ره وشه نبیری ده ست پی دکه ت ، پاشی د قوناغین داهاتین په روه رده یا جوانیی و هونه ری دا ، ره نکه کی تاییه ت وهردگریت ، دا کو گریدانه کی د ناقه را فی چوارچوقه ی و بابه تی گه شه کرنا

که سایه تیا زاروکی دا پهیدا بکته ، ئەف چهنده ژى دەرگه هئى ژیریا زاروکی قه دکته و لایه نئى داهینکی گه شه دار دکته ، گه لهك ژ بخودانکه ران دریکا پيشه یئى پهروه رده یی را ل شیانین پهروه رده یی یین جوانیئى و هونه رى دیزرن ، ئەف جورئ شیانئى ، نیزیکی گیان و پهروه رده یا شیوازئى مروقایه تیئى دبیت ، هه ر د وى دەمى دا نیزیکی وژدانا زه لالا زاروکی و سلوکی وى دبیت ، ئەوئى کو دبیت دا دناقهنده کا ژیریئى و زانیاریاندا گه شه یئى دکته .

پهروه رده یا جوانیئى ، هونه رى دیار دکته کو رهوشه نبیریا زاروکی ، ره نجه کا پهروه رده یا زه لاله و ژ بو ههستداری و بهاداریا راست و قیانداریا ههست و دلینئى دهیته ئاراسته کرن ، ب هه ماهه نگی دگهل گوتارا شیره تکاربیئى ، رهوشه نبیره کا پله بلند پیکده یئى و ژ بو دلین ساخلم دهیته پهخشکرن ، زاروکی ل سه ر ژیانه کا راهاتى و قه نچ پهروه رده دکته . جوانی چیکه را خیرئى یه و ئارمانج ژئى ، تیرکنا تیرگه هدارییئى یه ژ خوشیا ژیانئى ، بهلئى هونه و بکاهینانا وى ژ لایئى زاروکی قه ، ئانکو بهردانا زاروکی یه ژ بو ناف روبرائى تاقیکرنین بهرده وام و زانینا رهفتارین پاقژ و پهسه ند کرپه ، هه تا بچوک مهزن دبیت و ئەو ب قه دیتنا هونه رى و بکارهینانا

وی ناقدار دبیت , ئەو ب زەلال ترین دیتن ل جیھانی
دەیتە نیاسین .

* گرنگیا رەوشەنبیری :
پرانیا رەوشەنبیریا زاروکی مینا فۆربوونی ژ
قوتابخانی پەیدا دبیت , رەوشەنبیریا فۆرکاری , ژ
لای دەزگەهین دینی و جفاکی قە دەاتە بکارهینان
, لی پاشی ب وەرارکەفت و بەرەف هەفرکیین
فۆربوونا پەرودەیی , سنجی و دینی , ئانکو
سەمتا بەریکانی گرت , ئەقە ژ بو ئەگەری
خرقەبوونا جەماوەری زاروکان ل دور رەوشەنبیری و
وہکو ئارمانج گرتە بەر .

خویایه جه ماوه ری زاروکان ، رهوشه نبیریه کا
 فه کری و زنجیردار دؤیت ، ههروه سا رهوشه نبیریا
 زاروکی ، ژ بو فه گوهستنا رهفتارین سنجی و دینی
 و جفاکی هاتیه تهرخانکرن ، نه گهر فه زفرینه ک ژ بو
 دیروکی هه بیت و بگه هیته رهین گوتارا
 رهوشه نبیریا زاروکی ، دی دیار بیت کو نه و یا ژ
 هزره کا ساده یا پهرتوکی پینگه هشتیان ، نه وین
 هاتینه به لافکرن ، یان هاتینه راسته کرن کو دگهل
 تیگه هشتنا زاروکی بگونجن ، پهیدا بوویه .
 تیگه لهچونا تیگه هی ژ بو نه ده بی زاروکان و پیدقیاتیا
 پیکه گردانی ژ لایه کی و مشه تیا گوتین مللی و
 کهلتوری و یاریان و لقینی و ستراین کهلتوری مینا
 ستراین له یزوکا زاروکان ژ لایه کی دی ، زهنگینی
 دده نه رهوشه نبیریا زاروکی ، نه فی چهن دی دگهل
 راسته کرن و سفکرنا گوتارا رهوشه نبیریا تایهت ،
 مافین زاروکی خویا کرن و مینا مافین خه یالی
 گبولداری ، نه ده بی و هونه ری ، ئانکو ژ مافین
 زاروکی نه بابه تین رهوشه نبیری و داهینان و
 هونه ری ، گردای زاروکی بن ، دپاشه روژی دا ، نه ف
 رهوشه نبیریه دی ب کار تیگرین سیاسی ، جفاکی و
 رهوشه نبیریا مللی وهراری کهت و بیته پشکه کا
 بنگه هین دسیاسه تا دهوله تی دا .

* گرنگیا سایکولوجی :

رہوشہ نبیریا زاروکی ب ریکہ کا چارہ سہریئ
دھیتہ ہہ ژمارتن , کارٹیکرنا خو ڈراستقہ کرنا
سلوکی دا چہ سپاندیہ , سہ میان ئانکو
بخودانکہ ریئ زاروکان دچارہ سہریا ئیش و ئاریشہ ریئ
سایکولوجی دا , گرنگیہ کا مہزن ددہ نہ رہوشہ نبیریا
زاروکی , ژ بو بہ رہہ میئ سالین زارو کینیئ و ب
ہہ فگریدانا زمانی و یاریئ کو دبنہ دوو جوداکہ ریئ
پہرہ ردهیی و رہوشہ نبیری , گہ شہیا وان سالان
ددہ نہ خویاکرن , ئانکو دبنہ دہرگہ ہہ ک ژ بو
دناقداچوونا سایکولوجی یا زاروکی , ژ بہر کو
سروشٹی گہ شہیی , گریدای جہئ بوونی و
سروشٹی کاودان و گوہورینین تاییہ تہ , ب وی

رهوشه نبیریا تیدا ژیاى و دژیت , ئەو دینیاتدا گەنگەشەیه کا بی دەنگە دناقبەرا زمانى زارۆكى و زمانین دەوروبەردا . گەوهەرى کریان گەشە کرنی , قەگوهاستنا رەنگقەدانانە , ژ بو هەلچوین هەستیار , هزر و گوتنان , ژ بەر کو گەشەیا زمانەقانى , گەشەیا دروست خویا دکەت و دبیتە دەسپیکا گەشەیا جفاکی و هەلچونان و پەیدا کرنا کەسایەتیى , پاشى دچیتە د قوناغین هەستکرنی دا , کو دەسپیکە کە ژ بو هەستداریا سنجى و قەدیتنا خوپی , د قوناغا یاریى و لقین و دراما ژيانا روزانە دا , ل دەمى پەیدابونا سلوکى ساخلم و یى نەساختا .

رهوشه نبیریا زارۆكى ب هەموو ناقەندین خوڤە , ریکا چارەسەریا ئاریشەیین پەروەردەیی جفاکی یە , دژینگەها زارۆكى و جفاکا وى دا , هەروەسا نەخوشیین دەروونى و ئاقلی ل دەمى پەیدابوونى .
 ژ ئالیەكى دى چارەسەریا داهینکاریین رهوشه نبیریا زارۆكى دکەت , دریکا هاریکاریکرنا وەرگرتنا بابەتى دا , حالەتین مروفاپەتى و ئاریشە و ئیش , جیهانەکا روحى و خیرخواز بەرامبەر زارۆكى رون دکەن و زارۆكى ژ سلوکى خراب و دوژمنکاریى دوور دژیحین و دەروونەكى ئارام ددەنى , د قى دەرگەهى را , رهوشه نبیریا زارۆكى دبیتە هاریکار کو

مروفي بهرامبهر گيانداران وسروشتي , فيان و
 دليني ههبيت , نهف چهنده زي دبته هاريكار كو
 زاروك دهربازي هندهك قوناغان بيت كو ئيدي
 سلوكي خراب , ب ساناھي كارتېكرني لي نهكەت
 و بهرامبهر ههموو رهفتارپن نه دروست راوهستيت .
 رهوشهنبيريا زاروكي , چارهسەريا پهروهردەبیه ژ
 بو ئاريشهپين ئاخفتني , ئاستهنگين لقيني ,
 فهقهتيانا جفاكي , ئەز ئەزيي , تەمبەلي و
 خرابكاريي , چارهسەريهكا سلوكيه ژ بو نهخوشيپن
 دەررووني و ئاقلی مينا دەمارداريي و ئەو ترسپن ژ
 نهخوشيان پهيدا دبن . چاوانيا ب دەستقههينانا
 گرنگيا سايكولوجيا رهوشهنبيريا زاروكي , گرنكي
 دانه ب رهوشهنبيريا قوناغكي و مفا وهرگرتنه ژ
 دهستكهفتين رهوشهنبيريا سهردەم , لي دگهل في
 چهندي زي دار , پيدقيه هشياري د لادانا زاروكي دا
 ههبيت كو بهروفازي د وهرگرتن و چارهسەريي
 نهگههيت , بلا زاروك بيته تهوهري كاري خويي
 روزانه و گهلهك پيدفياتيپن خو بجه بهينيت , خودان
 ئيراده و پريار بيت , داکو سهركهفتيانه بچيته د
 قوناغا ئافاكرنا جفاكا خودا و بيته كەسەكي
 بهرههمدار .

بۆچی زارۆكى پېدقى ب ئەدەبىي خو يى تايبەت ھەيە؟

- دياره دەمى زارۆك ژ داىك دبىت و ھندەك قوناغىن گوھورينا لەشى دەرباز دكەت و دگەھىتە قوناغا ھەستەرن و بەيستنى، بەرى ھەر تىشتى ھەست ب ئاوازىن موزىكى دكەت و ل نك وى تىشتەكى بالكىشە، تاگىرى وى رەنگى ئەدەبىيە يى ھەز و قىانين وى تېر دكەت، مينا ئەدەبىي ھونەرى ب گىشتى و يى سترانكى ب تايبەتى. ھەرۋەسا ھندەك شىۋازىن ئەدەبى جوانى و بەھا ھەنە، ھەموو زارۆك ھەست پېدكەن، ھەر چەندە ئەگەرى وى ھەست پېكرنى نزانن، ژبەر كو زارۆك ھەست ب ھەر تىشتەكى دكەت، يى كو ھارىكاريا ئازراندن و ھەلچووژىن وى دكەت.

خویایه کو ههلبهسته کا باش، چیرۆکه کا هونهری یا باش، شانۆگهریی، کۆپله یێن ئه ده بی کو سه لێقه یه کا موزیکێ هه بیت، سترانی و... هتد. کارتیکنی باش ل سه ر بلند کرنا و ژدانا زارۆکی هه نه، دبنه هاریکار کو زارۆکی باوه ری ب خو هه بیت و ههروه سا باوه ری ب کارتیکنی ده و روبه ر ژ هه بیت، ئه فه هه موو دبنه ئه گه ری هندی کو ژیا ن ل نك وی بیته تشته کی بالکیش و قیانا وی بو ژیا نی پتر لیبه ییت و وی بو پێقه گریدانی پالده ت، کاری ژبو پێشقه برنا وی بکه ت.

ئه ده ب مینا پێشانگه هه کا هونه ری، وارگه هی جوانیا گه ردونی و سروشتی، وینه یی ژیا نی، بیاقی گۆلی و نازکیی، دبته ئه گه ره کی کارتیکه ر د ئافا کرنا که سایه تیا زارۆکی دا و شیا یین وی ب هی ز دئیخیت، دونیا یی ل پێش چافان رو ن دکه ت. ژبه ر وان ئه گه رین ئاماژه پێهاتیه کرن، ئه ده ب دبته بیاقه کی گرنگ و هاریکار د ئافا کرنا زارۆکی دا، ههروه سا رو ل هه یه د پهروه ده کرنا نه پێگه هشتیا ن دا و ریکه که ژ ریکین چاره سه ریی و بلند کرنا ئاستی زارۆکی.

- وینه و شیواز و دارتینن ئه ده بی و پێشانگه هی هونه ری، دبنه ئه گه ری تیکه لبونا موزیکێ دگه ل دلینیی، زمانی، ناقه روکا خه یالی و گریدانا زارۆکی

ب سه قايي ئه ده بيي كارتيكه ر فه، ئه ف سه قايه
 دليني و هه لچوونان د ئازرينيت، دبيتته ئه گه ري
 راسته كرنا سروشتي زاروكي، سلوكي وي پاقر
 دكهت، گيولي وي فه دكهت و ريبازا ژيانا وي به ره ف
 باشتر ئاراسته دكهت. وي نه يين ئه ده بي و هونه ري،
 شينوارين باش د ده روني زاروكي دا ده يلن و
 هاريكاريا زه لالكرنا هزرا وي دكهن، دبنه ئه گه ر كو
 كه سايه تيه كا خوسه ر و ژيهاتي ژي پهيدا بيت،
 هه روه سا شيوازين ئه ده بي، نموونه يين باش ژ
 پيكهاتين زمانقانيين باش و گوتهين تير رامن نيشا
 زاروكي ددهن، ئه فه ژ بلي بهرچا فكرنا نموونه يين
 جوان و مفادار، كو زاروك پي تهنا و ئارام دبيت.
 ئه گه ر په روه رده كرنا دروست د بياقي سنجي دا،
 ل سه ر بنه مايين تيكه لي و چاقليرني هاتبيته
 ئاكارن، كرياتا باش و ئاراسته كرني، رامازين باش
 ژي ره نغه دا بن، كو ل سه ر شيره تكرن و
 رينيشاداني هاتينه ئاكارن، لي ژبو به لافكرنا كارين
 رهوا، ئه ف سه قايي ئه ده بي گرنگي ناده ته
 شيره تكرن و رينيشانده ريي، ژبه ر كو ئاسويي وي
 بهر ف ره هتره و ب ره نغه كي كارتيكه رتر، زاروك ده يتته
 په روه رده كر، ئه فه ژ لايه كي، ژ لايه كي دي، ئه ده ب
 هه لگري هه لچوونا دليني، گوتهين بهادار و كارين
 مه زنه، ئه قي چهندي ژي، مه زنترين كارتيكرن ل

سەر بلندكرنا سلوكى و به لافكرنا سنجه كى باش، راستقه كرنا رهفتارین خراب و لادای ههیه، ژبه ر كو هیزه كا باش ژ هونه رى دهینه وهرگرتن و هاریكاره بو كوئترۆلكرن و بجه هینانى، زارۆك د دلینى و ههست و هزرین راست دا نقوم دبیت، مه له قانیا دروناهیی دا دكهت و وه راری دكهت.

- زارۆك پیدقى ئەدهبی خو یی تایبهته، ژبه ر كو د قوناغین خو یین به راهیی دا، پیدقى وهرگرتنا زمانه كى دروسته و پیدقیه بزانیته دى چاوان ب كارهینیت. دیاره ب پيشچا فكرن و نیشاندا نا وینه یین ئەدهبی، نموونه یین ئەدهبی نازك ب ژانرین وى یین ژ هه فچودا قه مینا هه له بهست، سرود، ستران، چیرۆك رۆمان، په خشان، شانوگه رى، گوئیین مه زانان یین ل سهر شیوازی ئاواز و جه قه نگان، كو دشیاندا بن، زارۆك بخوینیت و ژبه ر بكهت یان گوهداریی بكهت، یان ژى پشكداریی د زارقه كرنی دا بكهت، بیا قی ده رپرینی ل نك زارۆكى به رفره ه دبیت و ب سامانى زمانه قانیی دهوله مه ند دبیت، ههروه سا ب كارهینانا وان، هیزا تیگه هشتنا هه لویستان پهیدا دكهت و دبیته هاریكار ژبو قه دیتنا ریکین چاره سه ریا ئاریشه یین جفاكى، ههروه سا دبیته هاریكار ژبو راگرتنا هه لویستان دبیا قی پئگیریا ئەدهبی و هونه ری فره ده ربیرین دا. ژ ئەگه ری قی چهندى،

زارۇك دى رەسەنيا زمانەقانى و تايەتمەندىا شىۋازى ۋەرگىت، دىسان دى بىتە ھوكارەكى ھارىكار كو زارۇك بىتە، پەخشاننقىس، ھەلبەستفانەكى گۈلدار يان ھونەرمەندەكى داھىنەر د وارى شىۋەكارى دا، ھەروەسا كارتىكرىن ئەدەبى و ھونەرى، دى بو بنە گەنجىنەيەكا ئايدولۇجى و ھزرى.

ژبەر ئەوال سەرى ئاماژە پىھاتىەكرن، پىدقىە ئەو ئەدەبى، پەيف، دەپىرىن و ئافاكرىن وى دروست بو زارۇكى بېپنە پىشكىشكرن و نىشادان، داکو زارۇك ب شىۋازەكى راست و دروست ب كاربھىنىت، بگەھىتە ئارمانجا خو يا زمانەقانى و كەسايەتىەكا ئافاكەر بو پەيدا بىت.

- زارۇك د حالەتى ۋەرگرتنا ئەدەبى دايە، رەنگىن جوان ژ دەوروبەران ۋەردگىت و ئاسويى دىتنا وى بەرفەرەھ دىت، ھەستكرن و ھەستىارىا وى كوور دىت، ئەو دگەل ئەدەبى د حالەتى ۋەرگرتن و بەردانى دايە و ل دويف جورى ئەدەبى، خەيالەكا نە ئاراستەكرى بو پەيدا دىت، ژبەر قى چەندى، ئەو ئەدەبى ب شىۋەيەكى زىندى و ھىزدار ژبو زارۇكى دھىتە پىشكىشكرن، كەسايەتيا وى ئافا دكەت، تىركرنا ھەزىن وى، بنەمايىن كەسايەتيا وى ب ھىز دىخن، ئەو ب قى تايەتمەندىا خەيالى و دلىنى و

هونەرى، مينا كانيا داهينانى، سەرى ھەلددەت، مينا كەسايەتتە كەرسەن، ل بەر سىيەرا تەناھىيى و باوەرىي مەزن دىت.

- ئەو ئەدەبى ژبو زارۆكى دەيتە پيشكىشكرن، بەھايەكى دەرونى ھەيە، ھەقسەنگيا كەسايەتى دپارېزىت، ھىزا بەردەواميا ئاڤاكرنى و پيشوازيا ژيانا پاشەرۆژى ددەت، ئەدەب دلينى، ھەست و خەيالن، ئەڤە ژى گرنگترين رەگەزىن وزەيا زيندياتيى نە و زارۆكى بو كارىن بەرھەمدار ھاندەن، بو نمونە ئەو قوتابىن گوھداريا ھەلبەستەكى سرودەكى، سەرھاتتە كەملى، چىرۆكە كە ئاڤا كەر دكەن، يان زارڤە كرنا ديارۆكپن جڤاكي و مروڤايەتى دكەن، دەيتە ئازراندن، ھەستين وان نازك دبن، دەرونى وان پاڤژ دىت، دبنە مروڤين ھووربين و ھىڤين وان تىكەلى يين جڤاكا وان دبن، خەونين وان تىكەلى خەونين مروڤايەتتى دبن، ئانكو ئەدەب ب باخچە يين خوقە، دىتە كانى و زارۆك ھەزە كە ھەڤيشك ژى دمىژن، ھىڤى و خەونين مروڤايەتتى ژبو بەردەوامبونا ژيانى ژى ڤەدخون.

- ئەدەب ب ھەموو وپنە يين ژيانى ڤە، ب دەرىپين ژ چالاكى و بزاقا وى ڤە، نەخاسمە ئەدەبى زارۆكان دىتە شارەزايى د ژيانى دا، رەنگڤەدان ژى ژ نمونە يين وى، سەربورين مروڤايەتتى نە، بوچوونين

وان هه قالانه يپن كو ژ وي كانیي فه خوارین و پشكداري دكارين ئه ده بی دا کرین، ل سهر د ناگه هدارن و پيشينیی بو دکن، پاشی ب گولپوونی و خواندن و نیشادان بو زاروکان فه دگوهیژن. ب قی چندی ئه ده بی زاروکان دبیته ژیده ری پیزانینان، شاره زایی و ئه زمونان، پیدقیه زاروکی پی بهینه چه کدارکن، دبیته بنیاته ک ژبو هه سترکن ب بهرپرسیاریی و مسوگهر کرنا پاشه روژا زاروکی.

ئه ده ب وینه یی ژیانی یه سه روکانیا شاره زایی و سه ربورانه، ئاقلی دده ته کاری و وژدانا زاروکی ده وله مند دکهت، پیدقیاتیه کو زاروکی بخوینیت، لی پیدقیه ئه ده ب یی دوور بیت ژ ساده یی و شیوازی گوتاریژیی، پیدقیه یی پر بیت ژ شاره زایی و ئه زمونگه ریی، ژ هورزانیا جفاکی و ده رونی مروقایه تی، پیدقیه ئه ده ب هه لگری گرنگیان بیت. بو نموونه هه لبه ستفان ب ریکا هه لبه ستین خو، دشین شاره زایی، ئه زمونین هزری و دلینین جفاکی د چارچوقه کی جوان و موزیکدار دا پيشکیشی زاروکی بکن، چیروکنقیس، روماننقیس، سه رهاتی نقیس و شانوقان، دشین پتر لایه نین ژيانا جفاکی و ریکین وه رار و پیزانین و پيشکفتنی ب رهنگه کی روتتر بده نه پيش چاڤین

زاروۆكى، ب قى چەندى دى قولچكىن تارى روڭ بن
و زاروۆك دى دسەر گەلەك نەپنىان ھەلبىت، پتر دى
مەژىي وى قەبىت و دى دخوگەھىت، ب ساناھى
تر دى د جفاكى دا نقوم بىت.

- ھەموو ئەو ھەلوئىستىن زاروۆك تىدا ژىاي و
دەربىرېن ژى كرى، بىياتەكى موكم بو ددانن و
چالاكىن ھەقگرتى بو پەيدا دكەن، بەرفرەھىا
پلەيىن وەرارا قان ھەلوئىستان، د چوارچوڧى
زاروۆكىنىي دا، دبىتە ئەگەرئ دياربوونا گەلەك
تىگەھان، ل دور وان پەيوەندىن دناقبەرا زاروۆكى و
جفاكا وى دا پەيدا دبن، دسەر ھندىرا دياروۆكەكا
ھەقپشك د ناقبەرا قان ھەلوئىست و پەيوەندىاندا
ھەيە، ئەوژى ديارووكا رەوايىكرنا دلينىي يە، ئەقە ژى
ئەدەبى ب ھەموو رەنگىن وى يىن دەرىپىندارقە، د
ئىخىتە د خزمەتا چاكسازى و ئاراستەكرنا قان
ھەلوئىستاندا و دكەتە گەلەك جوړ و ل دويف
سروشتى وان دەينە جودا كرن.

ئەقە ژى دبىتە ئەگەرئ كىمكرنا وەكپەقدىتتا
ھەموو تىشان ل نك زاروۆكى، ھەرۋەسا بەرتەنگكرنا
روبەرى گشتكارىي ل نك وى، ئانكو ئەدەب ھارىكارە
بو زاروۆكى ژبو تىگەھىشتتا ھەلوئىستىن خو.
ھەرۋەسا ھارىكارە ژبو ئاراستەكرنەكا باش كو د
بەرژەۋەندىا تىگەھا راست و كەتۋارى (واقعى) دا

بیت، هەر ژبه‌ر گرنګیا ئاماژه پیکری و چه‌ندین خالین
دیین گرنګ، ل قی ژمارا گوڤارا په‌یف مه ته‌وه‌ری
په‌یفی ژبو ئه‌ده‌بی زاروکان ته‌رخانکریه.

پاراستنا ناسناما نه‌ته‌وی زمانه

ده‌می ده‌یته گوټن (فلان) گهل، نه‌ته‌وه، ملله‌ت
یی ساخه، ئانکو ئه‌و ملله‌ت دگه‌شه‌کرن و وه‌رار و
پیشقه‌چوونی دایه، زمانی وی بوویه بنگه‌ه‌کی
خورستی و ناسنامه و کولتور و ره‌وشه‌نبیریا وی
ملله‌تی پاراستینه، شیاپه چه‌ندین سه‌ده‌یان بپریت
و ژیانی بدومینیت.

ژ دیروکا گهلان خویا دبیت، گه‌لی سه‌رده‌ست ل
هەر چه‌ه‌کی ب هه‌موو هیژ و شیان، ل بن هەر
په‌رده‌یه‌کی، خه‌بات کریه، ژبو گشتی کرن و
ستانداردکرن زمانی خو، د هه‌موو کار و بارین
ده‌وله‌تی و ژیانی دا، هه‌تا ئه‌گه‌ر ئه‌و زمان ژ
کیماتیان زی یی قالا نه‌بیت، ئه‌ف چه‌نده و چه‌ندین
ئه‌گه‌رین دی، بووینه ئه‌گه‌ری لاوازی و ژناقچونا
هنده‌ک زمانان، کو ل پیش وه‌خت وه‌کو زمانین کارا

دهاتنه هه ژمارتن، لئ هه چاوا بيت، هندهك زمانان به گريا هه موو هپرش و دژايه تيان كريبه، هه تا ئه فرۆ، وهكو زمانين كارا و ساخ ماینه فه، ژبه ركو زمانين خورستی بووینه، ریشالین خو کوور و دوور داهیلاینه، خه لکهك چ کیم یان زیده، پښه هاتیه گریدان، هه تا ئه گه ر ل دهستیکی نفیسکی ژي نه هاتبته پاراستن، به لکو دمه ژيی خه لکی دا هاتیه پاراستن و ژ دهقی بو گوهی و چاڅی، هاتیه فه گوهاستن و شیاپه خوب پاریزیت.

زمانی کوردی ژي، به که ژ وان زمانين خورستی و کهفن و دیروکی و فره زار و ره سەن، چه ندين چه رخ یزینه و شیاپه دگه ل روژگاری خو بگونجینیت و پاراستنا خو مسوگه ر بکه ت، ئه فه سه ره رای وئ ره وشا ئالوز یا کو تپرا بوړی، مینا دژایه تی و سه رکوتکرن و به ربه ندکرنی، ژبه ر کو ملله تی کورد، ژ ئالیی سیاسی فه، هه ر ژ سه رده مین دیرین و هه تا ئه فرۆ، د ره وشه کا گه له ك نازك و خراب را بووریه و هه ولدانین مه زن ژبو پارچه کرن و ژناقبرنا وی هاتینه دان، د ئه نجام دا وهكو ملله تهك خو سه ر و خودان نیشتمانهك یه کگرتی نه مایه، سنوړین چیکری بو هاتینه دانان و گه ل و نیشتمان پښکه هاتینه پارچه کرن و ژ هه ف هاتینه دابړین، ئه فی چهندي وه کریه کو ژیک فه قه تیان و قالایی دناڅه را

پارچەيىن مللەتى دا پەيدا بىن و دووركەفتن چى
بىت، ژ ئەنجامى قى دووركەفتنى د
ئىكنەگەهشتنى سەرھلدايە و ئاستەنگىن مەزن
درى يا يەكگرتنا زمانى كوردى دا ھىلاينە، دوژمنىن
كوردان، پتر مفا ژ قى خالى كرىە و رەوش ئالوزتر
لېكرىە، لەوا ژبو ب ئەنجام گەهشتنا زمانەكى
يەكگرتى، كو ئارمانجەكا پىرۆزە و خەونا ھەر
كوردەكى يە، ھزرمەندى و پسپورى و سەرۆەرى و
دەمەكى گونجاي پىدقۇين.

دپارە ئەقرو رەوشا زمانى كوردى وەكو زمانەك
يەكگرتى شىلى و ئالۆزە و ئەم نەشىن بىژين مە
زمانەك يەكگرتى ھەيە و ل سەرانسەرى
كوردستانى ل كارە، ژبەر كو مللەتەكى بى
سەرۆەرى و دەولەت و دناڤ چوار زمانىن ژ ھەڤجودا
دا ھاتىە پارچەكرن و كەفتىە ژېر كارتيكرنا ئايدولوژيىن
جورا و جور، نەشپايە وەكو پىدقى سەنگاخۆ راگريت
و زەلال بمىنيت.

ل ھندەك پارچەيىن كوردستانى زارەكى
(زاراڤەكى) پتر وەراركرىە و پىشڤە چوويە، ل ھندەك
پارچەيىن دى، بەروفاژى، ئانكو زارى دى پتر
وەراركرىە و پىشڤەچوويە، ب كورتى رەوشا
سىاسيا كوردى و كاوداين دەمى كارتيكرنا خۆ ل

سه زمانى كوردى و زارڤن وى هه بووينه، چ ژبو
 لاوازيى يان ژى وه رار و پيشقه چوونى.
 لى ئه گهر ئه م واقعبينانه ته ماشه ي ره وشا
 كوردان و زارڤن كوردى، ل كوردستانى و جيھانى
 بكهين، دى بو مه ديار بيت كو پتريا كوردان كرمانجى
 زمانن (زارى كرمانجيا ژوورى) ئانكو ب زارى ناقبرى د
 ئاخفن و خواندن و نقيسين پى دهئته كرن، زاره كى
 دهوله مهنده، ديروكه كا كهفن و دريژ هه يه، خودان
 بنگه هه كى خورستى يه، شيايه به رده وامى بكهت
 و خو بپاريزيت. لى ئه و كوردڤن ب زارى كرمانجيا
 ژبرى (سورانى زمان) د ئاخفن ژ رويى ژمارى قه ل
 پلا دويى دهين، ژلايى ديروكى قه وه رار و ب
 كارھاتنا زارى قه ديسان ل پاش كرمانجيا ژورى
 دهستپكره، د قوناغڤن دوماھيى دا وه رار كرىه و
 پيشقه چوون ب خوفه ديتيه و ئاخفتن و نقيسين و
 خواندن پى دهئته كرن، ئانكو ئه م دشپڤن بيژڤن، مه
 دوو زارڤن ستاندارڤڤن زمانى كوردى هه نه، مل ب
 مل د وه رار و پيشكه فتنى دانه، ئاريشه يڤن وه سا
 ژى پهيدا نه بووينه كو بڤنه ئاستهنگ و مه ترسيا ژ
 هه قدوركه فتن و جودابوونى پهيدا بكهن، ئه قه ژبلى
 زارڤن دوملى (زازاكي) و (هه ورامى). لى مخابن
 هندهك كهس و گروپڤن چهند كهسى، ل شوينا
 ديتنا چاره يه كا زانستى و دادپه رورانه، داخوازى ژ

سهرکردایه تیا سیاسی یا کوردی و په رله مان و حکومتا هه ریما کوردستانی د کهن کو ب پریاره کا فرمی زاری سورانی، بکه نه زمانی ستاندارد ل هه ریما کوردستانی، ب بهانه یا هندی کو دوو زمانی کوردی پهیدا بین و کورد بینه دوو نه ته ویین ژ هه فچودا. بو قوناغا ئه فرۆ، من پی خوشه فان چند خالین خواری بهرچاڤ بکه م:

۱- ههردوو زارین سه ره کی، کرمانجیا ژووری - کرمانجیا ژیری کو د کاریکرن و وه راری دانه و پیرانیا کوردان د هه موو بیافان دا ب کاردهین و ب هزاران پهرتوکین هه مه جور پی هاتینه وه شانندن وه کو ریژدار (د. ئه میر حسن پور) بو چووی و وه کو واقع حال بمین (جوت - ستاندارد) ین زمانی کوردی.

۲- دیاره کو سه رده م، سه رده می ئازادی و دیموکراتی و مافی مروقی یه، ریژگرتنه ل یی بهرامبه ر، ئانکو قه بولکرنا یی دی یه و هه ر تشت ب شه هره زایی وپسپوری و دانوستاندنی چاره سه رده بن نه خاسمه دوارئ په روه رده یی و ره وشه نییری و زمانه فانی دا، نه کو ب پریاره کا فرمی یا سیاسی؛ یا وه کو براده ران داخواز کری.

۳- ژلایی زانستی و ئه کادیمی فه، سه پاندا هه ر زاره کی، کوشتنا زاری دی یه، ئه فه ژبلی تیکدانا ئازادیی و گو ه نه دانا مافی مروقی وه کو ل

سەرى ئاماژە پى ھاتىە دان. ژبەر كو دەمى زارۇك ژ داىك دبىت، فېرى زار و زمانى داىكى دبىت، لى دەمى دچىتە قوتابخانى و ئەو زارى ئەو فېرېووى؛ ژى ھاتە پىرىن و زارەكى دى ل سەر ھاتە سەپاندن، وى دەمى مافى وى يى رەوا دەھىتە خوارن و كارتيكرنى ل ئاستى وى يى زانستى دكەت، گروڤە ژبو قى چەندى، ل سالىن بورى، ب ئامار ديار بوويه، كو رىزا سەرکەفتنا قوتابيان ل سەرانسەرى پارىزگەھا دەھوكى ل ئەزمونىن گشتى ھاتىە خوارى، ئانكو رىژەپەكا كىم ل كولېژىن بلند (نوژدارى - ئەندازيارى) ھاتىنە وەرگرتن، ژبەر كىميا تيكرائىن بلند، ئەڤە ژى زيانەكا مەزنە د گەھىتە پاشەرۇژا مللەتتى مە، ئەگەر ئەم دوورتەر بەرى خۇ بدەينى.

۴- ژلايى (رەوشەنبىرى - سايكولوژى) ڤە، زارۇك دەمى ژ داىك دبىت و ھەتا دگەھىتە قوناغا خواندنى، ئانكو ژيى (۶) سالىى، ھەموو گولېبوون و يارى و ئاخفتن و تيکەليىن وى، ب زارەكى بن و پشتى وى قوناغى ب زارەكى دى، ئەڤ زارۇكە، دى كەڤىتە بن بارەكى گران و ئازادى و مافىن وى دى ژى ھېنە ستاندن، ھېدى ھېدى ئەڤ چەندە دى كارتيكرنى ل دەرونى وى كەت، ئانكو ئەڤ ئارېشە دى بياڤى ھزرکونا وى بەرتەنگ كەت و د

ئه‌نجام دا دى کار تېکړنه کا نه‌ړنى ل ره‌وشه‌نېريا
وى يا گشتى کهت و کهسه‌کى ساخلم نابيت.

۵- ژلايى ده‌وله‌مه‌نديا زمانى څه، هر پرياره‌کا
سياسى بېټه دان ژبو سه‌پاندنا زاره‌کى ل سهر
يى دى، نانکو زارى دى بوو زاره‌کى پله دوو، نه‌ف
حاله ته هېدى هېدى، دى خالين بنه‌ره‌تى يين څى
زارى لاواز کهت و ل دوماهېيى، زار زمانين څى زارى
ژى باوه‌رى ب خو نامينيت و دى زار ب هه‌موو په‌يف
و زاراف (مصگلج) و زار زمانځه به‌ره‌ف لاوازيى څه
چيت و ده‌وله‌مه‌نديا زمانى نامينيت.

۶- دياره نوکه سه‌رده‌مى شوره‌شا ره‌وشه‌نېريا
و ته‌کنولوژيايى يه سه‌ته‌لايت و ميدياين دهنگ و
ره‌نگ و سايتين نه‌نرنيى ل سه‌رانسه‌رى جيهانى
د به‌لاقن و د هه‌موو مالاندا هه‌نه، و سنور پى
هاتينه شکاندن، کوردان ژى مفا ژ څى سه‌رده‌مى
وه‌رگرتيه، نه‌خاسمه ژلايى نيزيک کرنا زارين کوردي
څه و هه‌تا راده‌يه‌کى باش تېکدغه‌هن، نه‌گه‌ر د څى
قوناغى دا وه‌سا بمينيت، هېدى هېدى و ب
ره‌نگه‌کى سروشتى دى دښک گه‌هشتن پتر
په‌يدابيت يان زارى باستر و گونجاى تر دى رى يا خو
څه‌وژيريت و بيته زمانى ستانداردى کوردي؛ زارين
دى دى که‌څنه د خزمه‌تا وى دا و ده‌وله‌مه‌ندتر
ليکهن، يان ژى هر دو زار وه‌کو جوت زمانين

ستاندارد دی کار پی هیته کرن و دهوله‌مهندیا وان
وهکویهک زمان هیته پاراستن.

زیندیمانا زمانی پیدقی ب خزمه‌تی هه‌یه

دیاره کو هه‌ر تشت د قی جیهانی دا، پیدقی ب
خزمه‌ت و ری‌ک‌س‌تنی یه، ئەف‌کاره‌ژی د
چوارچووقی سیسته‌مه‌کی دا دهیته ئەنجامدان و
مفا‌ژی دهیته وه‌رگرتن، لی‌دگه‌ل قی چهن‌دی دا،
دهمی بجه‌هینان و چه‌سپاندنا سیسته‌م و یاسا و
رینمایان دهیته زمان، هه‌ر که‌س‌ژی دره‌ؤیت
نه‌خاسمه ئەگه‌ر ل سه‌ر وی ب خو بهیته سه‌پاندن،
ژبه‌ر کو به‌ره‌لایی ل سه‌ر هه‌ست و هزر و بیرین وی

يازاله و بهرهف جيھانا نه سيستهمداريي ب رڙهه
 دبهت، لي زماڻ ڙي دخانهيا نافرې دا مهلهفانيان
 دڪهت، ٽانڪو ٽه گهر ڪاري سيستهمداري و
 ريڪخستنئ بؤ هاته ڪرن، ڪو ڪاره ڪي راسته و د
 خزمهتا وي دايه، دي بهرهه رلستڪار هه بن، ٽه گهر نه
 دي بهرهه ف لاوازي و نه ماني فه چيت، لي ڙ بهر ڪو
 زمانان دفي سهردهمي دا پتر گرنگيا خو ههيه، ٽه و
 ڙي ڙ ٽه گهرئ وهرار و پيشقه چوونا باري
 ته ڪنولوجيايي و جيھانيوونا سهردهم، ٽه م ڙي وه ڪو
 نه ته وهيه ڪ ب داوڻي في ته فني فه دهينه راکيشان
 و ڪارٽيڪرن ل سهرمه ههيه، پيدقيه دفي مهيداني
 دا خهباتي بڪهين، داڪو ب زماني خويي خوسه و
 زيندي گاڙين پيشقه چووني بهاڙين.

لي ل بهري ههه تشتي فرهه پرسه ڪ بهي ته
 ڪرن، ٽهري زمان چيه؟ دبیت گهله ڪ بهرسف ڙفي
 پرسئ را هه بن، لي ل گور ديتنا خو ٽه م دي هنده ڪ
 بهرسفان بؤ دانينه پيش چاف و گهله ڪين دي ڙي بلا
 بؤ زمانزانان بمين.

زمان نيشادانا هزر و بيرانه و ب هاريڪاريا پهيفان
 دهيتي ديتن و بهيستن، تشته ڪه دهيتي گوتن و
 نفيسين، ٽالافي پهيوهندي و ب يه ڪگه هاندني يه،
 ب هاريڪاريا وي ٽالوگوري و ديه ڪگه هشتن پهيدا
 دبیت، هيڙيني ٽافاڪرنا ڙياني يه، ب رڙيا وي ديروڪ

و کولتوور دهینه نیاسین و پاراستن، روناھیا رییا
سەر بەست کرنا مللە تانە، خۆسەریا کولتووری و
دیروکی پێقه گرێدایە، شارستانی مروفاپەتیی یە ژ
دەنگان پێکھاتیە و دەریزینی ژ ھەستی دکەت و
نەینین شارستانی دەھری دکەت...ھتد.

لئ ئەگەر ئەم ژلایەکی دی بەری خۆ بدەینی،
رامان ژ زمانی نەبەس دەریزینا ھەست و ھزر و
بیرایە، ژبەر کو گەلەك جارن ئەف چەندە ب گرنژین،
کەنی، گری، نیشانکرن و ئافرۆیان ژی دەھتە
ئەنجامدان، دیارە کو مەبەست و دەریزین ب دەنگان
و ھېمایین وان ژی ئانکو فۆربوونی ب دەستفە
دھین، ئانکو نە ژ ئەنجامدان و رەنگفەدانا کارەکی
سروشتیە، بەلکو فۆربوون کارەکی جفاکیە و بیی
جفاك ب دەستفە ناھیت، ئەم نەشیین بیژین زمان
سیستەمەکی تێکەلە ژ دەنگان و دانەکاریا وان، ب
گشتی زمان رۆلی خۆ د یە کگەھاندن و بیرکرنی دا
د گێریت و ھەستداریی وینە دکەت.

دیارە کو زمان ملکێ تایبەتی ھێچ کەسەکی
بنتی نینە، کو ب کەیفای خۆ مەلەفانیان د دەریایا وی
دا بکەت و سنۆرەکی بو دانیت، بەلکو ملکێ
ھەموویانە، مینا نافەندەکا کارتێکەر، دوو تشتان یان
زیاتر پێکدگەھینیت، دبیروباوەرین گەلەك زمانزانان دا
خویا یە کو مللەتی بی زمان، مللەتەکی بی

(ئازادى، كولتور، بوورى و پاشەرۇۋە) ژبەر كو
گرنگترين ھۆكارى لېك گوهورينى ژ دەست دايە.
ئەگەر زمان ب ھاريكاريا پەيغى، رەنگفەدانا ھزر
و بيران بيت و بھيتە گۆتن و نقيسين، كى ماف
ھەيە فى پەيغى د گەوريا مروقى دا ب خەندقنيت
و نەھيلىت ھزر و بىر و ھەستين مروقى ب
رەنگەكى رەوا پى بھيتە دەرپرين و وينەكرن؟ ئەرى
ئەگەر زمان ئالاقى پەيوەندى و ب يەكگەھاندنى
بيت، بى زمان جفاك خوسەر نەژيت و زمان ھۆكارى
سەرەكىي ئافاكرنا ژيانى بيت. ب كىژ پيغەرى ماف
دى ھيتە دان كو ئەو زمان ژ وەرارى بھيتە دابرين و
مراندن؟ ئەگەر ب رىيا زمانى، مروق دىروك و
كولتورى خو بنياسيت و پيشدا بەت، زمان ببیتە
ھۆكارى مان و ئازاديا مروقى وەكو كەسەك يان
جفاكەكى جودا، چاوان مروق دى ب ساناهى
دەست ژى بەردەت و داگيرانى تېدا كەت؟
ئەگەر زمان شارستانيا مروقايتىي بيت، بىي
زمان دەرگەھين وى شارستانىي نەھيتە فەكرن،
دى ب چ ئاواى مروق فى پىلا ژيانا سەردەم ھيلىت
و د كونجېن تارى دا، ژيانى دومينيت؟ ھەر ژ بەر وى
رولى گرنكى زمان د ئافاكرنا ژيانا مروقى دا دگيريت
و پىدقياتيا سەردەميانە ب زمانى، دفى ژمارا گوڤارا
پەيف دا، مە تەوهرى زمانى فەكرىە، كو چەندين

زمانازېن ده قهرى و كوردستانى پشكدارى تېدا
كړيه، ب وى هيغىي خوانده قازېن گو قارى نه خاسمه
ته خا گه نجان و قوتايان، مفاى ژى وه رگرن و
گرنگىي بده نه زمانى خو، ئانكو زمانى وان د
ههست و هزرېن وان دا جهى خو باشتو بگريت و
بهېته خوياكرن كو ههست و زمان دوو هوكارېن
سه ره كيېن ساخكرن و قه ژاندا نه ته وا مه بووينه، ژ
چهندين هيرشېن دژوار و مه ترسيدا پاراستيه، كو
ئو قرو وه كو دهستېك د وهرار و پېشقه چوونى دايه،
بلا هه موو هه ول و پېكول و شيازيېن مه دخمه تا
زمانى مه دا بن.

ههلبهست وهكو پڊقييه كا جفاكي و شارستاني

ههلبهست وهكو داهينان يان دهقه كي ئه دهبيي
داهيناي، ل وي سه ده مي كو مروفي ههست ب
داهيناني كرى هاتييه نياسين، پاشي ب رهنگه كي
چالاكتر كار پي هاتييه كرن و گرنكي پي هاتييه دان،
ديسان وهكو ئالافهك ژبو هاندنا مروفي بهرهف
دانوستاندن و خورتكرا زياني د بياقي زيانه كا
داهينكي و ريكخستي دا، كار پي هاتييه كرن، ئه قي
ههفكيشي، ههلبهست وهكو فهرزا هزري، مروف
وهكو ژنده ري هزري بهرهف ههفتابونه كي پالداينه.
ئهفه زي ئيكه ژ وان ههفسه نكيين مهزن كو د
سروشتي دا هاتينه پيشينكرن، ژ بو قايلكرنا
هه موو لايه زين پهيوه نديدار د هاوكيشا ناقبري دا،
ههروه سا چاره سه ريبا پرائيا ئاريشه يين ئالوز و
هه لچوونين مروفايه تييه، ژ بو خو داهيلاني د
كوراتيا كاره كي په سه ندبووي دا مينا ههلبهسته كا
داريتي، ئهفه زي ب رهنگه كي دابري فهرزا

سروشتی یه، دیسان حهزا وی یه ژ بو خو زالکرنی
ل سهر لایه زین ههفتا.

ههلبهست بهرکاره کی ترسناک و مژداری
ههسته وهریه، پتر خو د قالبی بتنیتی دا دینیت،
نه خاسمه نه گهر بزاین کو په یوه نندی د نابه را
ههستی و ههلبهستی دا مینا په یوه نندیا تاک و
گشته، ئانکو په یوه نندیه کا فلهسه فییه ژ جورئ
تایهت، ب گوتنه کا دی دهیته خو پاکرن کو چالاکیا
ههستا داهینه ری ههر په یف ب خویه، کو ب
رهنگه کی رووکه شکری جهی خو د مالکا
ههلبهستی دا کریه، پندقیه نه ف هاوکیشه
هموو کارین مه ترسیدار راگرت، دیسان قهریژا
نه نجامین خراب ل سهر ئافراندا ههلبهستی
بمیژیت، دا کو دهلیقه ژ دهست نه هیته دان و
ئافراندا سه متا خو یا دروست وهرگریت.

هندي بیاقی هوشیاریا مروقی بهر فره ه بیت و
پتر ل سهر شارستانی و دهستکه فتین وی شارهزا
بیت، دی ژیکجوداهیا هزر و دیتین وی، پتر روهن
و ئاشکرا بیت، ب فی ئاواپی دی گهلهک ژ تشتین
نه گور د هزرا وی دا هینه گوهورین و ههرقتن،
بهرامبه وان گهلهک قاییلی دی دهرزا وی دا هینه
چه سپاندن و دهنگه دهه. ب گوتنه کا دی، هندهک
دی ژ ناچن و هندهک ژ دی بو باشتیری هینه

راستغه کرن، ئەفە مینا حالەتەکی ئاڤاکەر ل
 مەیدانی سەرھەلدەت و کەسی پەیوهندیدار، بو
 لێگەریانەکا دروست پالددەت، پتر شیان و
 پشتراستی ددەتی، دودلی و ھەستکرن ب
 شکەستنی و کیماتی ل نک کیم دکەت.

ئەفە وەکو ھەلوێستەکی بالکیش، دبیتە
 ئەگەرئ پەیدا کرنا دو ھزران، یەکەم: رێخۆشکەر
 دگەل شورەشا مەستی و شادیی، سیاربوون ل
 بایی خوشی و سەرھەلبوونان و ب تەمامی
 دناڤدچوونا وان، ژ بو گەھشتنا ئافراندنەکا
 ھەستپیکری و گەھشتنا وی پلەیی کو ناڤلێھینانا
 ئاریشی ژیدا نەبیت.

رەنگەدان ل ڤێرە بەیەکی گران و زیانبەخشە،
 قەبەت ژئ د فرن و شینوار و کووراتیین نە
 چاڤەرپیکری ل پاش دمینن، ئانکو دەمی داھینەر ژ بو
 خوشیا کەسایەتی و دەولەمەندیی خو دکوژیت،
 مینا کیمکرنا چالاکیین ھزری و ئاسپکرنا ھەستان د
 بیافەکی چواچوڤەکری و بەرتەنگ دا، ئەفە ژئ
 دبیتە ئەگەری ڤچوووککرن و لاوازکرنا گیانی
 ھونەر مەندی و داھینکاریی، دیسان لاوازکرن یان
 ژناڤکرنا توخمەکی گرنگ ژ توخمین کەسایەتیا
 مروڤایەتی، ئەڤ ھاوکیشا ئالوز، دبیتە ئەگەرئ ژ
 دەستدانان ھشیاریا سنجی و کەسایەتی و

دکه فیتیه ژیر کارتیکرنا زالبوونا ژ دوور، ئەفه ژی سههما جفاکی، سنجی و رهوشه نیری کیم دکهت و مروقی د گه هینیته دوماهیک دهلیفا ژیانی، کو بتنی پارێزیا مروقایه تیا خو یتدا بکهت، وهسا بدهته خو پاکرن، کو دی شیت ژیت و دیسان دی شیت جاره کا دی وهکو کهسه کی هوشدار فه گهریته فه سه کارئ داهینانی و بهلچینا هزر و په یغان ههلبهستی دارێژیت.

دووه م: چوون به رهف خه یالا داهینکی، وهکو هاریکاری ژ بو به رسفدان و به رسینگرتنی، ئانکو ژ ئەگه ری هه بوونا شیانی مهن، دشیاندايه پيشوازییا ئاریشه یان بکهت و بیته نوینه ری روودانان و پشبینی چاره سه ری بو بکهت، دیسان دورهیلی دهستیشان بکهت و چاره سه ری بو بینیت، د ریکا فان هه دوو ئامیران را (فه دیتن، رافه کرن)، دشیاندايه، شیانی وه رگرتنا تشتی هاتییه گوهورین، ب وه رار بیخیت و د گه ل بگونجیت، ئەفه وهکو به دیل، باشتره ژ فه ژاندنا هزرا به رسینگرتنا رومانسی.

لی دیسان پیدفیه بزانی، کو کارایکرن هندی ناگه هینیت کو قه بولکرنه کا ته مام، گونجاندنه کا ته مامه، لی راما ن ژئ قه بولکرنا یی دی یه، ژ بو دیالوک و گه نگی شی دا کو بگه هنه خالا

ههلبژارتنا مفادار، کو ل وپری داهینانا ههلبهستکی
ژ دیروکا وی دهپته داپرین.

ژ بو هندی کو ههلبهست بشیت بهرامبه
گفاشتن و گوهورینان خو راگریت، پیدقی ب
هاریکاریه کا روحیه، کو دبته هاریکار ژ بو پهیداکرنا
به رهه فیه کا مهزن ژ بو دانوستاندنی، هه ره وهسا
ریخوشکرنا سه قایه کی کارتیکه ژ بو کارلیککرنی د
گه هه بووینن بالکیشین شارستانی، و دیسان
کیمکرنا دژوارییا هه قدژیی ئهوا کو د گه وهه ری
په یوه ندیپن وان دا پهیدا بووی.

قه دهغه کرنا که سایه تی و خو قه کیشان بو ژیر
هیلدا داپر دناقههرا ناهروک و دویغه لانکیی دا، ژ کارین
ترسناک د بیافی قه هاندنا ههلبهستی دا دهینه
نیاسین، لی بهروفاژیا زاراوین ناقری د کارهینانی
دا پالده ره کی موکوم پهیدا دکهن، ژ بو ب کارهینانا
دهستکه فتین شارستانی و دبته ژیده ره کی
پهیدا کرنا داهینانی، دناق رهین سه ربورا
ههلبهستکی دا، خو دادهیلیت و ههلبهستا
دروست و نوو خواز ژ جورین دی د قاویریت.

ههلبهست وهکو قهریژا هزری، پیدقیه
شوره شان بژارینیت، نهکو بیته داردهستی
شوره شی و یاسایین وی بجه بینیت و ل دوماهیی
بازرگانی پی بهپته کرن، د فی بیافی دا پیدقیه

ژېدهرېن پېدانا سهربورا ههلبهستكى بهېنه زانين،
داكو قهبارئ توشبوون، خلوولهكرن، ههژاندين و
دهنگفه دانا وئ، ههقهبر ترسناكيا سههما زېدهيا
دهستكه قتيڻ نوو يښڻ شارستاني بهېته زانين.

دياره كو بيردانك ژېدهرهكئ خورستيه ژ ژېدهرېن
پېدانا سهربورئ، كو توخمين چالاك و فهرمانين جور
ب جورن، روخسارئ ههلبهستكى كاردكهت كو
پېكهاته كا گرنك ژ گيانئ دهقى پهيدا بكهت و بدهته
خوياكرن كو فهريژه كا فههاندئ و ريكخستيا هزري،
دشيت گوهورينه كا بهرچاف د جفاكئ دا پهيدا
بكهت.

ژېدهرئ دوويئ خهونه، نهگه ژ لايئ تيهريني
قه لي بنيرين، خهون ميهفانداريا ناسويئ
ههلبهستكى دكهت، ههبيهته كا داهينكي ددهتئ،
كو خوانده فان تيډا بهېته نازاندين، ناگههيكاري و
فهرمان بو بلندترين قاتين داهينانئ بهېنه
ناراستهكرن و قهگوهاستن، ل وپري ب رهنگهكئ
گونجاي رولي خو د ئافاكرني دا بينن، لي هه
دهقه كا ههلبهستكى، نهگه ژ خهون و خهيالان و
دههمه زېن وان بهېته فالاكرن، يان يا فالابيت، نهو
كارهكئ كارتيكه نابيت و پهياما خو يا نهدهبي و
رهوشه نيري ب شيويهكئ شارستاني و سهردهم
ناگههينيت.

ئەدەب ل بەر سىبەرا رەخنىيا ئارمانجىبەر

دىيارە كورەخنى ب نرخدان و بەھايى بەرھەمى ئەدەبى ھاتىيە نياسىن، ئەفە زى پىشتى دەربازبوونى ژ قوناغىن راقەكرن و ھەلسەنگاندنى، ئانكو ژىك قافارتنا لايەنن باش و خراب يىن وى بەرھەمى ھاتىيە چاپكرن و بەلاقكرن، ژىدەر و بنگەھىن وى ل پىشچاق ھاتىيە دانان، ب گۆتنەكا دى رەخنى ھەول و خو ۋەستاندنە، دوور ژ بەرژەوھەندىا كەسوكى، ژ بو نىشادانا ھەموو وان زانىارىنن كو مروف گەھشتىي يان ژى د ھزرا وى دا د لقلن و وى دقېت ب ھەر ئاوايەكى كو د بەرژەوھەندا د بىنيت، دەرپىرنى ژى بكت.

لى يا دروست رەخنىيا ئەدەبى چ پىناسەيىن قەبىر نىنن، ژ بەر كو مەرەم و مفايى رەخنىيا ئەدەبى، نەبەس ئەو، باشى و خرابيىن بەرھەمى

ئەدەبى نىشا بدەت، بەلكو مەبەستىن دى ژى
 ھەنە، مينا تېبىنىكرنا وان ياسا و دەستورېن رى
 ددەن، كو بەرھەم بېتتە پەسەندكرن يان ژى ئەو
 ھوكارىن دبنە ئەگەرئ ھندى كو ئەف بەرھەمە
 نەھىتە پەسەندكرن، يان پتر فەكولین ل سەر
 بېتتەكرن، ژ بو دياركرنا لایەنېن لاوھكى كو دبنە
 ئەگەرئ پىرادانەكا گشتى و فەبىر و ب قى رىكى
 دەستى ھارىكارىي بو كەسىن داھىنەر و بەھرەدار
 بېتتە درىژكرن و بېتتە ھاندان، كو پتر و كوورتر خو
 داھىلنە د نافكوكا ئەدەبى دا و زەلالتر مفای ژى
 وەرگرن، ھەروەسا بو كەسىن نوو پىگەھشتى و كىم
 ئەزموون د بىاف و جورېن ئەدەبى دا، ببنە
 رىخوشكەر و مفای ژى وەرگرن، و ديسان ئەو
 كەسىن ھەزا ئەدەبى ھەي، ژى د مفاداربن و تام و
 خوشىي ژى وەرگرن، ئانكو پتر د تام و خوشى يا
 بەرھەمى ئەدەبى دا شارەزا ببن.

د زمانى دا پەيھا رەخنە، پەسەندكرنا تىشتەكى
 يە يان ھەلبىژارتنا تىشتەكى يە ژ كومەكا تىشتان يان
 فافارتنە، سەرىيژ و بن يىژكرنە، يان ژى يىژىن،
 تىشتى سەركەفتى بەرامبەر تىشتەكى دى كو پلا
 سەركەفتنى بدەستفە نەھىنا بىت و ب
 بەرھەمەكى ۇپىشەنگ نەھاتىتە ل قەلەمدان،
 لى نوکە و ل قى سەردەمى بو رەخنەيا ئەدەبى

تېگه ههكا دی دهیته ب کارهینان، د ههلسهنگاندنا کارین ئهدهبی دا، ئه و ژى شارهزایی و هوستاکاری په، کو پتر د فی بیافی دا جهی خو د گریت و نارمانجا خو زه لالتر د گه هینیت.

لی بهرهمی ئهدهبی و رهخه، دوو هه فگرن و پهك ب یا دی د هیته تهمامکرن و مفا ژى د هیته وهرگرتن، بهرهمی ئهدهبی بهرهمهکی نفیسیه و ب بلندترین و جوانترین بیروخه یال د هیته دارپتن و د جوانترین و بلندترین وینه دا ده رپرن ژى د هیته کرن، ل دووف بارودوخ و کاودان و سروشتی کس و ملهتان، ل دووف پیدقیاتیا سیاسی و جفاکی د چهند جورین هونه ریپن جودا جودا دا هاتیه مهیدانی، هه ر ژ بهر وان پیدقیاتیپن نافهاتی، هندهك جار تهرزه کی ئهدهبی ژ یپن دی پیشکهفتی تر بوویه، مروف دشیت بیژیت د پرانیا جفاکاندا، ئه و چینا مژویلی کارین روحانی ل بهری چینین دی مژویلی بهرهمه مپینانا کارین ئهدهبی بوویه، د بیافین ستایش و قارهمانی و خودا نیاسینی دا، ههلبهست فه هاندینه، ئانکو ههلبهست ل پیش هه ر تهرزه کی دی یی ئهدهبی هاتیه مهیدانی، ئه گه ر ژى ئه وه کو مروف بهری هزرورپین خو ب هوروی بده ته کاری، ههست و سوزین خو ل بهر چاف گرتینه.

ههروهه کو ئاماژه پېښه کړن، رهخه يان
 رهخه گری، ژیکجودا کرنا باشی و خرابیانه، نه ق
 چه نده ژي د هه موو هونه ران و تايین زانستی و
 زانیاریین مروقایه تی دا هه یه، د گهل قی چه ندی
 رهخنا نه ده بی، خاسیه ته کا جودا ژ هه موو جوړه
 رهخه یین دی هه یه، نه و ژي روونی و زه لالی وئ یه،
 ژ بهر کو هه موو هونه رین دی مینا په یکه رتاشی و
 شپوه کاریی، بو پړانیا خه لکی ئاریشه نه و ب
 ساناهی تینا گهن، به لی به ره می نه ده بی، ب
 تنی ژماره یه کا کیم نه بیت کو کپشه د قی بواری دا
 بو په یدا بین، ب کورتي تیکه هشتنا نه ده بی بو پړانیا
 ته خه یین جفاکی ب ساناهی و گشتی تره، ژ
 تیکه هشتنا هونه رین دی.

خویایه کو خه لکه کی زور هه یه رهنگه د مه زیقی
 و شپوه کاریی نه گهن، به لی هه نه و که س تام و
 خوشی ژ به ره می نه ده بی وه ردگرن، هنده ک
 چه ژ هه لبه سستی دکهن، هنده ک ژي چیروکی،
 هه وه سا شانوگه ریی و مه دیحین دینی و
 ره وشتی، ئانکو پړانی هه قال و هه قگرین
 به ره می نه ده بی نه، هه ژ بهر قی چه ندی یه کو
 به ره می نه ده بی د ته رازیا رهخنی دا بیرو
 بوچووین ژیکجودا هه نه، لی نه گهر یا دروست

بيٽرين، بهرهمي ئهدهبي بو هه موو ته خهيين
جفاكي يهك پله و يهك نرخ و گرنكي نينه.
لي پيدفيه ژ بير نه كهين كو زمانقان ژي بو
نياسينا پهيئي و تيگه هشتنا راستيا رامانا وي
پيدفي ب ره خني ههيه، نانكو ره خنيا ئهدهبي يا
ئارمانجه، بابه ته كي فره تايه و سه راستيا
دهريريني خو يا دكهت، مينا خوديكي رهنگه داني ژ
سنورين وي يين دائيخستي دهرياز دكهت و هه
خودان بهرهمهك سهنگا خو يا دروست تيدا د
بينيت و ههست ب ئاستي خويي ئهدهبي و
رهوشه نيري دكهت و پلانا پاشه روژا كاري خويي
ئهدهبي دا دريٽيت.

رهوشه نښیری وهکو پښدقيه کا گشتی

دياره كو ماڤين هزارا ره خنه كار، هر ماف ب خونه و دښه نه گهري ئاڤاكرنا سرده ريه كا روناكيرانه د وهلاتی دا، ئانكو دناقبه را ته خه و چينين جفاكي دا، ژبه ر كو ده مي مروڤ هزري دكه ت، وي راماني دگه هينيت كو مروڤ ل وي ده مي كه سه كي ده سه لاتداره و هر كاره ك ل ژير فرمانا وي ده يته گيران. ب گوته كا دي، ده سه لات ژي كجوداكرنا كاران و هه لبرارتنا وانه. بو نمونه، ده مي هه فركي دناقبه را ره گه زپه رستي و وه كهه فيي دا ده يته كرن، نه ڤه ب كاره كي رهوا و ڤاڤارتنه كا بهرچاڤ ده يته په سه ندي كرن، ژبه ركو هر كه سه كي ماف هه يه بيته نه نديام د جفاكي دا، لي نه نديام جفاكي ژي ماف هه يه ريز لي به يته گرتن. نارمانجا سه ره كي د مروڤا يه تيي دا، نه وه كو مروڤي ئازاديا هزر كرن و هزر و بيران هه بيت، هر ل وي ده مي پښدقيه ئازاديا ياسايي ژي هه بيت، نه گه ر ملله ته كه گه هشته وي راده ي كو بشي ت ماڤين ناڤري ژي ك ڤاڤيري ت و ب

جھ بھینیت، وی دھمی ئەو مللەت وەکو مللەتەکی پینگەهشتی و رەوشەنبیر دەیتە هەژمارتن، لی ئەقە ژ ی وئ هندی ناگەهینیت کو خیر بەخشینە بەرامبەر تاکی جفاکی، بەلکو ب تنی مافی وی یە و زولم و زۆرداری لی نەهاتیە کرن، ئەف گۆتئا ئاماژە پی هاتیە دان، ژ فالاتی پییدانەبوویە، دا کو ب تنی د دچوارچووی فرەهزیری دا بزقریت و ژ ئەنجاما یا قالا بیت، لی مەرەم ژئ ئەووە کو هیزەکا دەسەلاتدار و ئارمانجەر ژئ بھیتە ئافاکرن و بشیت هەلسەنگاندنا کاری بکەت، نەکو بمینیت گۆتئەکا سەردەفکی و لاواز و کار پی نەهیتەکرن و ژ قابلی پیگیری دەرکەفیت.

دیارە کو مللەتین پاشقەمای، ژ هەر تشتی پتر گۆتارین دلخۆشکەر و پەیفین قەبە پەسەند دکەن، بیی کو قەکو لین و دووچوونان ل سەر بچھینان و ئەنجامان بکەن، ئەقە ژئ نەساختیەکا کوژەکە د جفاکی دا و دبیتە ئەگەری ژیکفەبوون و هەرفتئا وی جفاکی.

یەك ژ ئارمانجین هەرە گرنگ یین رەوشەنبیریا گشتی، پەیدا کرنا ژیکاتی یە د جفاکی دا، هەر وەسا بلند کرنا دەنگی خۆسەر ییە، هەموو چینی جفاکی ب یەك تەرازی دیفیت، ئانکو د فی حالەتی دا، رەوشەنبیری ب رامانا خو یا ئازادانە

رۆلى خۇ دگىرىت و ھەلويستى خۇ بەرچاق دكەت،
 ئانكو ئاقلى دكەتە ملكى ھەر كەسەكى و دبیتە
 زامنكارا نازاديا ھزرى و ئەخلاقى بۇ ھەر مروۋقەكى.
 ل ۋىرە وەسا ديارە، بۇ ھەر مروۋقەكى ھەيە،
 سەرۋەريا مللەتتى خۇ راگىرىت و ديسان سەرۋەريا
 ھزرا خۇ ژى ژ دەست نەدەت، رەوشەنبىرىەكا
 قەكرى د قى گەردوونى دا، دشىت ھەردەم خۇ نوو
 بكتە و ديسان خۇ ئاڧا بكتە و د وەرار و
 پىشغەچوونى دا بىت، بىي كو بنەمايىن گشتى يىن
 رەوشەنبىرىا ئاڧاكەر ژ دەست بدەت. رەوشەنبىرى د
 قى گۆشەى را، دشىت بىتە پارچەيەكا گىرنگ يا
 پىغەگىردانى دناڧەرا تاكىن جڧاكى دا، ئەڧ رەنگى
 رەوشەنبىرىى د ھەموو ناڧەندىن جڧاكى دا يا بەلى
 كرىە و ھەموو جۇرىن دەسھەلاتدارىى خۇ بۇ
 دچەمىنن، ژ بەر كو رىيەكا رون و ئاشكرا ل پىش
 ھەڧوہلاتى قەدكەت و كاروانى بۇ پىشغە ددەتە رى.
 لى ڧەرە بزانىن كو نياسىنا كەلتۇرى
 رەوشەنبىرىى د مروۋڧايەتىى دا، خالەكا گىرنگە ژ بۇ
 ئاڧاكىرنا رەوشەنبىرىى د مەژىيى ھەر تاكەكى دا،
 ژيانا جڧاكى و سىياسى ب رىيا قى كەلتۇرى دوۋمى
 دكەت و د بىاڧى پىشغەبرنا سەردەمانە دا، پىنگاۋىن
 ڧرەھ دەڧاۋىزىت. ب كورتى، مروۋڧى ئەڧرۇ دشىت ژ
 مروۋڧايەتىى ھەمىيى وىرگىرىت و خۇ ژ ھزرىن

چوارچوڤه كرى بپاريزيت، ژبه ر كو كه لتوره كى رهوشه نبرى، يى ژى درژل پيش ههيه، دشيت ژ كارين زانايان و رهوشه نبرين پيشين مفاى وهرگريت و بكه ته بنگه ه و هاريكار بو هزرين خو يين سهرده مانه و پروگرامه كى نوو و هه فچه رخ ژى داريزيت و جفاكه كا رهوشه نبر پى ئافا بكه ت و زيانه كا سهرده مانه پى ب رى بيخيت. (ئوگست كونت) ديژيت: مروفايه تى پتر ژ مريان هاتيه چيكرن ژ ساخان، ئانكو د هه ر كاره كى دا مفا ژكارين پيش وى دهپته وهرگرتن، ئافاكرن و پيشقه برن ل سه ر دهپته كرن، ئانكو ئه م دشين بيژين رهوشه نبرى، مافى گشتيى هه ر كه سه كى يه و دشيت ب رهنگه كى سه ربه ست مفاى ژى وهرگريت.

سهرده ستيا رهوشه نبريا ريژه يى

دياره كو گهلهك جورين رهوشه نبيريي هه نه،
 هه ره جوره كي زي ساخلهت و تايبه تمه نديين خو
 هه نه، ل سه ر بنه مايين فان جورين ئاديولوزي و
 رهوشه نبيريان، هه فركي د ناقه را جفاكان دا پهيدا
 دين، لي ئه ف چهنده چهندين پرسين گرنگ ل نك
 مروفي پهيدا دكهت و دئازر نيت، مينا: چاوان
 رهوشه نبيري زي هزر كرنى دبته واقع و كار پي
 دهيتته كرن؟ چاوان دي چينه د ناف رهوشه نبيريه كا
 دي دا؟ ئه ري دي شين ب رهنگه كي نقيسكي
 دهرييني زي رهوشه نبيريي كهين، بي خيانه تكرن؟
 ئه فه و زي بلي چهندين پرسين دي كو گرئدايي في
 بابته تي نه، دبته به رسف ل سه ر نه هيتته دان، دي
 هه ولدهين مفاي زي وهربگرين. دبته د بنگه هي
 هزريي گهلهك زانايين جفاكي دا، ئه وين كو د واري
 رهوشه نبيريي دا كار دكهن و باوهريه كا سست ب
 وهما زانستين جفاكي ههيه، ئه و زانستين دوور زي
 باوهريا كارين ريژهيي، ديسا هندهك زي وان
 رهخنه گران، ئه وين كو هزر د كهن هه موو گو تار و
 ئافاكرين ئه ده بي خويينه، د بنگه هي هزريي وان دا
 دياره كو فه كو لينا رهوشه نبيريي، دهريينه زي
 هه ستين هه ست پيكري و نه كرين جفاكي، ئانكو
 زانايي جفاكناس و كار كهر د واري رهوشه نبيري يا
 جفاكي دا، زانا و نقيسه ره كي ته مامه د واري

ناقبری دا، نه گهر چهز و هزرین رهوشه نگیری پالدهر
 و پشته فانین وی بن، ژ بهرکو نهو چهز دبیته خاله کا
 زیندی د مهژی وی دا و کاروانی وی یی که سوکی
 بریقه دبهت و وهسا دبینیت کو هر تشت ریژه یی
 یه، لی ریژه یا بلند سه رده سستی دسه پینیت.
 مروقی رهوشه نبیر هه ردهم ژ نارامی یی قه قه تیایه
 و دگیژه فانکه کا هزری دا دژیت، ژ بهرکو لنینرینا
 تیگه هی رهوشه نگیری، ب ریکا ره خنی د زانستین
 جفاکی دا دهیته کرن، نه قه ژ ریکی ل هنده ک
 قه کوله ران دگریت و دبیته نه گهری هندی، پتر
 پرسیار بهینه کرن، لی هر د وی دهمی دا بهر سف
 و پیننیاز د لاواز و قه پری بن، نانکو بهر هف تیگه هی
 رامانا بهر تنگ یا په یقی بچن، نه قه ژ دبیته
 دوور که فتن ژ بهر هه مین هزری و هونه ری کو
 ئافا کر نه کا ریژه یی ل سهر دهیته کرن، ب کارهینانا
 په یقی وه کو شکل د ناف جفاکی دا یا بهر به لاقه،
 لی نه دشین بیژین د جهین پیشه یی دا هند
 ره و اجا خو نینه، ژ بهرکو د کیانی دهز گه هدریی دا
 ناهیته بکارهینان، بهر به لاقیا په یقی د ناف جفاکی
 دا یا بی شاشی و کیماتی نینه، ژ بهر هندی ب
 رهوشه نگیری یه کا سه رلیفکی دهیته هه ژمارتن، لی
 دیسا ژ بهر نه بوونا بهر هنگاریه کا خورت رولی خو
 دگریت.

مروّف وهكو كيانهكئ زيندى، دشيت بهرامبه
 فان ههلوستان رابيت، ههتا ئهگه ر بنگههين
 زانستى يين پهيوهنديدار ژى، قئ چهندي پشت
 گوهغه بهاؤيژن و كهسپن نهشارهزا و پاشقهروؤى د
 قئ مهيدانى دا رؤلئ خو بينن و كاروانى بهرهف
 قووناغهكا نهديار بدهنه رئ، پئدقيه كهسپن زاناو
 خودان ههلويست ههتا ب ژماره دكيم ژى بن، د قئ
 پئفاژويئ دا رؤلئ خو بينن و نووياتيئ پهيدا بكن و
 كاروانى ژ مهترسيا بهرزهبوونئ قورتال بكن.

دياره تئگههئ رهوشهنبيريئ ب ههموو باشى و
 كيماتيان فه د وارئ زانستين جفاكى دا، بهرهفانى و
 پاريزگاريئ ژ خو دكهت. ههرفاندنا هزرا رهوشهنبيري
 ب تئگهها بهرئ يا كو ب مهژبي مروفي فه هاتيه
 چاپكرن و د دا خوياكرن كو پئدقيه رهوشهنبيريكا
 پاقر ههبيت، نانكو يا دايري، تشتهكئ پهسهندكريه،
 ژ بهركو تئكهلكرنا چهندين رهوشهنبيري و تئگههين ژ
 ههفجودا، سيستهمهكئ نوو و ئافاكرنهكا
 ههرفچهرخ د مهژبي مروفي دا دئافرينن، ئهف
 ئافرانده دبته ئهگهري وئ هندي كو ئه وهزرا
 ديژيت، رهوشهنبيري ژ ئهگهري ههفركياد نابهرا
 جفاكان دا پهيدا دبیت، نهمينيت، ئهفه ژى
 فهكولهري ژ وئ خانهيان بهرتنگ قورتال دكهت، يا

كۆ بەرى نغيسەرى يان قەكۆلەرى ددەتە نغيسينا
هەفركىين جفاكى ب تنى.

لى ھەتا ئەگەر توخمين رەوشەنبيريەكا دياركرى
ژ بو جوداكرنا وى رەوشەنبيريى و وى جفاكا لى
پەيدا بووى بھينە بكارهينان، پيدقيه گريدانەكا بنياتى
يا چەقەنگى ھەبىت ژ بو شرؤقەكرن و راقەكرنا وى
رەوشەنبيريى ل دەمى پيدقى. قەبوولكرنا قى
پيشنيازى ژى، دبيتە ئەگەرى چاف ليخشاندا پرسا
ريژەى يا رەوشەنبيريى، ئەقە ژى نايتە ئەگەرى
ليقەبوونى ژ رەخنەپەكا پاشكويى يا ئاراستەكرى ژ
بو رەوشەنبيريى يا ريژەيى.

ئەقە ژى مەبدەئەكى رەھايە، بەلى ب
مەرجەكى كۆ ئەق مەبدەئە يى خويى بيت و
نەكەقنە ژىر چ جورە پەستانان. رەوشەنبيريى يا
ريژەيى يا پرە ژ وان ئالاقان يين كۆ زانستين جفاكى
تەرزى بەرى ژى قالا، يەك ژ ديتين رەوشەنبيريى يا
ريژەيى ئەو، كۆ ئەق جورى رەوشەنبيريى دشىت
تيكەليا گەلەك جورين رەوشەنبيريى يان راگريت و
جورەكى تيكەلەكيشاى ژى پەيدا بكت، ديسا
رەوشەنبيريى يا ريژەيى ئاماژى ددەتە وى ھندى كۆ
رەوشەنبيريى ژ ھەقجودا، كيازين سەربخو و
سنوردار پەيدا دكەن، ھەقەركرن و پيشان د ناڧەرا
وان دا ب زەحمەت دھيتەكرن، ئانكو ئەق ديتنا

رهوشه نبيرى يا ريژهيى بهرامبەر ليڤيريى و رهخنى
بى دهنگ نابيت.

رهوشه نبيرى يا ريژهيى، هاتيه نياسين كو
مهدهئه كه، داخوازا لايه نڅيريى ناكهت، د ناڅه را
رهوشه نبيريى ژ هه څودا دا، ئانكو هه
رهوشه نبيرى يه كى، بهايه كى خويى يى تايهت
ههيه، بهلى تېكهه لكيشانه كا ههست پڼه كرى د
وى بهاي دا ههيه، ديار دكهت كو هه موو
رهوشه نبيرى دوه كهفن.

دبیت ريژهيى هندهك جاران ريژه داريهك د گهل
هه لويستى بهره څانڼ رهوشه نبيريا كېماتيان
هه بيت، ئه ويڼ كو ديژن پڼدڅيه رهوشه نبيريا
كېماتيان، بهايه كى وهكهه ف د گهل رهوشه نبيرى يا
سه ردهست هه بيت، لى بهرامبەر رهوشه نبيرى يا
سه ردهست ب هه لويسته كى لاواز دهيت ل
قهلهمدان، رهوشه نبيرى يا ريژهيى (سه ردهست)،
رهوشه نبيرى يه كا بى لايه نه و رولى خو د هندهك
هه لويستين گرنگ دا دبنييت، مينا دانپڼدانى ب
جوداييى، بهلى دياره ئه څه ژى ب تنى قايلكرنا
لايه پڼ په يوه نديداره، نمونه ژى بو څى چه ندى
دهمى كه سهك ديژيته يى دى، ئه ز و تو ب ته مامى
ژيك جوداينه، لى جودايا من ژ يا ته جودايه.

ئەگەر رەوشەنبىرى يا رېژەيى، لسەر شىۋەيى
 وى يى دروست و رەسەن بېتتە بكارهينان، ئەو دى
 خۇ سەپىنيت، ژ بەركو ئەو ب تنى ب رەنگەكى
 زانستى يا هاتىه پەسەندكرن، ئانكو ژ رەوشەنبىرى
 يا رېژەيى، مەبدەئى پروگرامدار دەيتتە دروستكرن و
 كار پى دەيتتەكرن، دبىتتە ئەگەرى داھاتنا جفاكى و
 ھەر كەس پى قايل دبىت، ئانكو سەربخۇيەكا
 چەفەنگى پى وەردگىت، دىسا يەك ژ گىرنگىر
 ساخلەتپن رەوشەنبىرى يا رېژەيى، ئەو كۆ نابىتتە
 دووقەلانك و سەربخۇيا تەمام ژى نىنە، ئەفە خالەكا
 گىرنگ و ھارىكارە ژ بۇ پەسەندكرن و سەركەفتنا فى
 جۇرى رەوشەنبىرى.

رەوشەنبىرى و زمان

وهكو ئالاقين بنه رەتى د كارين داهينكى دا

سەمتا رەوشەنبيريى د پرانيا مللەتان دا
وهرچەرخانەكە د سەربۆرا وان ب خودا، لى ل
رۆژەلاتا ناقين پرانيا سەمتا رەوشەنبيريى خو
گرېدايه ب كهلتور و رەوشەنبيريا بەرى ڤه، ژ بەر كو
وہسا ہزر دھيتە كرن، ئەگەر ئەف گرېدانە نہبیت،
پاريزگاريا رەوشەنبيريى و مللەتى ب خو ژى ناھيتە
كرن، ئەف چەندە ژى نہ بەس باوہرى پيكرنە، بەلكو
مينا خوينى چووہ د ناف گەھ و رەھين ژيانا وان يا
رۆژانە دا، مينا پروگرامين پەروەردەيى، دەزگەھين
رەوشەنبيريى و بزاقا ہزرى، ئەف چەندا ئاماژە پي
ھاتيه كرن رەنگەدانا تيگەھەكى دياركريى
رەوشەنبيريى يە، نياسينا كهلتور و رەوشەنبيريا
بەرى لنك وان كەسپن نوونەريا ڤي سەمتى دكەن
تشتەكى گەلەك گرنگ و بالكيشە، گەلەك پەيقين و
گەنگەشە ل سەر دھينە كرن، نہخاسمە دناڤبەرا
سەميان و بيرمەند و نڤيسەراند و ئەف ڤيانە
دگەھيتە رادەيى پەرەستنى.

ھوسان ديار دبیت و ئەو پي دقايلن كو ھيژا
جھاكى ژ ھيژا رەوشەنبيريا بەرى پەيدا دبیت،

چالاکی و بهردهوامیا وی هیزی پیکه گریدايه، نهفه
 ژي وی هندی دگه هینیت کو رهوشه نبیریا ملله تین
 پاشقه مای، بتنی فه گوهاستن و ژبه رکرنه، نهفه ژي
 دیار دکهت کو په یوه نندی دناقه را رهوشه نبیری و
 جفاکی دا مینا په یوه نندیا د ناقه را کهسه کی شاش
 و په کی بی گونه هدایه، یان قوتابی و ماموستای
 دایه.

لی نه گهر ژ نالیه کی دی فه لی بنیرین،
 خواستن و فوگوهاستن، قایل نه بوون و سه ریچی،
 نه بهس دهرکه فتنه ژ قالبی رهوشه نبیری، بهلکو
 دوورکه فتنه ژ هیلا خوسه را جفاکی ژي، دیاره کو
 تشتی کیفی ژي ب داهینان ناهپته هه ژمارتن،
 بهلی وهکو تشته کی سهیر و نهنتیکه دهپته
 ته ماشه کرن، ژ بهر کو ژ جوړه کی دیناتی
 دهر دکه فیت، ژيانا روژانه یا هر ملله ته کی،
 رهنگه دانه که ژ رهوشه نبیریا وی ملله تی.

نه گهر ژ نالیی زمانه فانی فه لی بنیرین، دی
 خویا بیت کو زمان نه بهس نالافی دهریرینی یه،
 بهلی نهو دبپته ریکه کا گرنګ و سه ره کی ژ بو
 هزر کرنی، نانکو هر رهوشه کا جفاکی زمانه ک
 هه یه، نه گهر نهو رهوش یا پاشقه مای بیت، دی
 کار تیکر نه کا نه رینی ل زامنی ژي کهت و ل سر
 پرانیا ناستان دی زمان یی پاشقه مای بیت و

نه شپټ وهكو پېدقې رولې خو بگيريت، ئانكو چقاك
 دې زمانې وهكو متايې كرين و فروتنې بكارهينيت،
 هوسان زمان دې زينده پاريزيا خو يا داهينكي ژ
 دهست دهت و نهو گهرم و گوريا ژيانې تېدا نامينيت.
 هشيريا تهمام ژ خواندن و فيربوونا كهله پوري
 ناهيټه ئافراندن، ژ بهر كو رهوشه نيري ژ دهرفه
 ژيان و ژيارا كارا دهيټه فه گوهاستن، ئانكو
 رهوشه نيريا فيركاري و دابري پيڅه دهينه
 فه گوهاستن، ب قې رهنگي دې جقاكه كا
 دا ئيخستي و دوور ژ ته قني جقاكي لڅوك و چالاك
 پهيدا بيت، ئانكو رهوشه نيريا وي جقاكي دې
 پارچه يهك بيت ژ رهوشه نيريا بهري و ژيانا وي دې
 بهرده وامي و دريژه پيدان بيت بو ژيانا بهري يا وي
 جقاكي و پوپته نادته داهينانې و ئافرنديا تشتي
 نوو، بهلكو دې پتر ب چاڅليكرن و وهكه قبي فه
 مژول بيت.

لې دياره نوكه دهم دهمي ئافرنديا و داهينانې
 يه، نهو كه سي هزر دكهت، چاڅليكرن و
 فه گوهاستنا تشتي بهري تېرا ژيانې هه نه، نهو
 پاشه روژه كا گهش ژ بو جقاكا خو په سهند ناكهت و
 خويا دبيت كو نهو دبوريه كي دريژ وپاشقه ماي دا
 دژيت. نهم دشين بيژين، جقاكا مه زي هيشتا ژ

چوارچوڤي چافلېکرن و ښه گوهاسټنا کهلتور و رهوشه نېريا بهرې قورتال نه بوويه.

ل ښي سه رده مي ژي مروښي کورد ب ره ننگه کي سنوردار کري چويه د ناف بزاقا رهوشه نېريا سه رده م دا، نه شيايه ب هه موو نازادي د بزاقا رهوشه نېريا دا کار بکته، نانکو نه شيايه لېنېرېنه کا بنه رته تي و به رده وام د کهلتور و ټيگه ه و رهوشتي ن پېشني دا بکته، ب شپوهيه کي گشتي نه شيايه ژ جيهانا که فن ده ربا ز بيت و د جيهانا نوو دا جهي خو بگريت و ژيانې ب ره ننگه کي هه څه رخ ب دومينيت، و ديسان نه شيايه وه کو پېدښي، جيهانه کا پر ره ننگ و رهوش و فره هزر د هزرا خو دا ناکا بکته و روښي خو ټيډا بگريت.

ل څيره رامانا رهوشه نېري دووربين و داهينه ر ده ټه گوهورين، ژ بهر کو گوتنا سهري هندي ناگه هينيت کو رهوشه نېري يي زينديه يان يي نه مره، بهلې ټه ښه هندي دگه هينيت، کانې چهندي يي رخنه گر و شروفه کار و سه رپېچکه ره د کاري خو يي داهينکي دا. ل څيره فره بزاني کو پېدښي داهينه ري روښي خو هه بيت د وه رار و پېشغه چوون و په ډا کرنا تښتي نوو دا، نه بهس کاري وي پاراستن و ښه گوهاسټنا سيسته مي رهوشه نېريا بوماي بيت.

راسته هه موو ره وشه نبیر و داهینەر وی چه ندا
 ناقبری ناکهن و ناگه هنه ئاستی په یدا کرنا
 شوره شه کا ره وشه نبیری د داهینان و ئافراندنی دا،
 به لی هه ماهه نگی ژ لایه کی بو یی دی هه یه و
 دشین رووی داهینانی ب گوهورن، ئەگەر شورەشا
 زانستی گوهورینا که توارى بیت، نفیسینا فه ریزا
 شورەشگیری، دیتنه کا دی یه ژ بو زانستی
 گوهورینکار.

ره وشه نبیریا شورەشگیری ناهیته ئافراندن،
 ئەگەر ب زمانه کی شورەشگیری نه بیت، ئەری دی
 چاوان زامنئ شورەشگیری یی ره وشه نبیری په یدا
 بیت، پیدقیه بزاین شورەشا زمانه فانی چیه، دا
 بشین هه فگوریه کی د ناقبه را شورەشا
 ره وشه نبیری و زمانه فانی دا په یدا بکهین، ئەگەر ب
 رهنگه کی ئاسان ته ماشه ی شورەشا زمانه فانی
 بکهین، دی بو مه خویا بیت کو شورەشا زمانه فانی،
 داریتنا په یقی یه پاشی گوهورینا وی بو نفیسینی،
 هوسان هیزا داهینانی و گوهورینا وی، سه قایه کی
 فه کری بو پرسین و پیزاین و فه کولینان په یدا دکهت،
 ب فی چه ندی جفاک ژ قوناخه کی بو یه کا
 پیشکه فتی تر دهرباز دبیت، ب فی رهنگی زمان و
 ره وشه نبیری دشین واقعی جفاکی ب گوهورن و ژ
 ئاسته کی بو یه کی دی یی بلندتر بهن.

داهینان و رهوشه نبیری

خویایه کو بو هر ده چوونه کی باجدانه ک پیدقیه ,
بو هر سه رکه فتنه کی و دهر بیاقه کی دیارگری دا
خوبه خشینه ک پیدقیه , بو هر ده سته فتنه کی
قوربانیدان پیدقیه , ئانکو پیشه کاره کی مه زن و
دانه ره کی بزاره , هه لبه ستفانه کی کارتیگر ,
وینه کیش و په یکه رتاشین شیوه کاری یین
ده ستره نگین و هر که سه کی دی دهونه ری
داهینانی دا , پیدقیه باجا کاری خوی داهینکی
بدهت , هه تا کو بیته که سایه تیه کی سه رکه فتنی د
ژیانی دا , پیدقیه تشته کی ژ هر مروقه کی
وه ربگریت و به رامبه ر تشته کی دی بده تی , دا کو
ژیان هه فسه نگی ب خوفه بگریت و ل سه
بنه مایین هه فگه هشتنی گه شه یی بکه ت , ئانکو
ئه م دشین بیژین , بهایی داهینانی ناهپته زانین
ئه گه ر ب دانا باجی نه بیت , دباوه ری دا نینه
که سه کی داهینه ر هه ما ب سانا هی و بی
به رامبه ر پیگه هشت بیت و باجا کاری خو نه دابیت .

بو نمونه یان یی ژ ژيانا جفاکداریی دوورکهفتی , یان تەنابوونا بە دەنی و هۆربوونا دەرونی نە بووینە , یان ژێ ژ گەلەك تێکەلی و خوشیێن ژیانئ بئ بەهر بوویە , ل ڤیړئ دیار دبیت کو پەبوەندیە کا مەزن دناڤبەرا داھینانئ و ئالوزیا دەرونی دا هەییە , نەخاسمە ئەگەر ب خواندنێن دەرونی لئ بنیړین , ئەڤە ژ بلی لاوازی لەشی ژ ئەنجامئ هزرکرن و نەنڤستنی , دیسان ژ بلی کارکرنا بەردەوام ژ بو تەمامکرنا کارئ خویی داھینکی .

دەیدانا داھینانئ و رەوشەنبیریئ دا مشە هەڤرکی هەنە , گرنگترین ژ وان هەڤرکیان ئەڤین خوارئ نە

: (هەڤرکیا هەبوونی , هەڤرکیا هافیبونی , هەڤرکیا رەوشەنبیری , هەڤرکیا دەمی , هەڤرکیاخویی و ... هتد) , لئ لایەنئ گرنگ و پەبوەندیار ب بابەتئ مەڤە , لایەنئ هەڤرکیا داھینانی و رەوشەنبیریئ یە . دیارە کو داھینەر دەهر بیافەکی رەوشەنبیریئ دا , هزر دکەت کو ڤەرە ئەو کارەکی بژارە و بەھادار بکەت , کو هەر دەم جفاکا وی یا پئ ئارام و مفادار و سەر بلند بیت , یان ژێ هزرەکی داربژیت کو مروڤایەتیا هەر مروڤەکی مسوگەر بکەت و راستیا باوەرداریا وی ب کەسایەتیا وی ڤە بسەلمینیت , هەر وەسا کارتیکرنئ ل جیھانا

دهوروبه ر ژى بکهت , فهريژ و کارفه دانين هزرين وى
 دناق جفاکي دا و ل سه دهقي خه لکي بهينه
 فه گيران , بي ي کو بهينه موخل ويژينگ کرن ,
 جواني و خيرخوازي و راستگويي تيدا هه بن , بشين
 ئاستهنگان بشکينن و قوناغيں دوور نيزيک بکهن .

داهينه ري راست و رهوشه نبير , دئافاکونا جفاکا
 خودا خو بهر پرس دبنيت و خه مخوريا وى دگوييتکي
 دايه , لي ئه گهر داهينه ر سه ر ب يان بتني چاقلپکه ر
 بيت ئافاکونا بنگه هين پهيدا نابيت , به لکو پيدقيه ئه و
 تشت يان کاري داهيناي , به ري به لافکرني , ب
 هوري و کوري هزر تيدا بهيته کرن , ئانکو ره خنه يه کا
 خويي ژلايي داهينه ري فه ل سه ر بهيته کرن و
 لايه زين باش و خراب ژيک بهينه جودا کرن , ئانکو
 نيفشکي بابه تي بهينه به لافکرن , دا پتر يي مفادار
 و کارتيکه ر بيت و ده رپريني ژ فره ديتن و هه ست و
 هزرمه نديا وى بکهت و مروفينيا وى ده ر بياقه کي
 دا خويا بيت .

نقيسه ر (ئه ديب) کو که سه کي داهينه ره ,
 پيدقيه ب هاريکاري به ره ه مي خو (هه لبه ست ,
 چيروک , په خشان , روومان) هه لويسته کي
 راسته فه که ر د هه موو لايه زين ژيانا خودا هه بيت ,
 مه به ست پي لايه زين ئه ده بي , داهينکي و
 رهوشه نبيري نه , داکو جفاکا وى ب سينگه کي

بهر فرهه پيشوازي لى بکهت و بهرهمى وى يى
 پهسند کرى بيت . ل ويره داهينه دى کهفته
 دحاله تى هه فرکيا ناکرني دا , داکو ديتنا خويا
 که سوکى نهوا کو دى جفاکا وى و مروفايه تيا تاکى
 جفاکى ناکا کهت , دهته کارى , هوسان کارى
 داهينانى دى بيته کرياره کا نوو يا نافراندنى , نهکو
 هزره ک بيت نارمانج ژى بهرزه وهنديا که سوکى يا
 تايهت , لى نه گهر ب رهنگى مفاداريا که سوکى
 بهرى خو دا داهينانى , نهفه داپرينه ک دناقهه را وى و
 جفاکى دا پهيدا بوو , نهف چهنده دى بيته هيغينى
 لاواکرنا باوهريا جفاکى نه خاسمه ته خا رهوشه نبير
 ب کارى وى يى داهيناي , ژ بهر قى چهندي نابيت
 نارمانجا گشتى يا داهينانى بهيته ژ بيرکرن , کو ناکا
 کرن و رهوشه نبيرکرن جفاکى يه . داهينه زمانحالى
 نهتهوا خو و مروفايه تى هه موو يى يه , زمانحالى
 مروقى يه ل هه موو دهم و جهان , داهينه نه و گيانه
 يى کو بهدنهين مرى دفه ژه نيټ , داکو سهرو ژنوى
 تامبکه نهفه خوشيا ژيانى ب هه موو هه فرکين وى
 فه , نابيت داهينه ره هيچ بياقه کى کارى خودا يى
 خاف وهه رفتى بيت , يان کهسه کى ساده و ب
 سهرفه يى بيت , بهلکو بهروفاژى پيدقيه داهينه
 کهسه کى ب جهرگ بيت و هه لگرى بهرپرسيا په يفا
 خو بيت , ژ نهنجامى پريارا خو ديباقى ره خنى دا

نه ترسیت، چاڤپینه رابوونا ئاشکرا و فهشارتی بو خو
 نه که ته ئاستهنگ، ژبه رکو باشترین چهك د دهستین
 وی دایه نهو ژی تیپ و په یف و رسته یین وی نه،
 نهوین کو ژ کوراتیا هزرا وی ده رکه فتین نهو دی
 بهره فانیی ژی کهن و که سایه تیا وی خورت کهن و
 پارژن .

گه لهك جار ان، بهرهمین داهینه ران ل
 سه رده می ساختیا وان، د مهیدانا ئه ده ب و
 ره وشه نبیری دا هه بوونا خو وه کو پیدفی نه بوویه،
 بهلی پشتی مرنا وان ژ لایئ هندهك جفاکین دی
 فه، ئانکو ژ ده رفه ی وی جفاکا نهو تیدا دژیا،
 فه کولین ل سهر بهرهمین وان هاتینه کرن و بووینه
 جهی گرنگی پیدانی، بو نمونه داهینه ر (خه یام)
 خودانی (چوارینان) نهو وی کو ژ لایئ نه تهوا وی فه،
 هاتیه ژ بیرکرن و پشت گوه ئیخستن، لی پشتی
 ژ لایئ ره خنه گرین روژ ئاڤا ی فه، فه کولین ل سهر
 بهرهمین وی هاتینه کرن و ناف و ده نگین خو
 وه رگرتین، ژنو ژ لایئ کورین ملله تی وی فه، گرنگی
 ب هه لیه ستین وی هاته دان و پیلین دهنگی َ وی
 و ره نگفه دانا هزرین وی، پشتی مرنا وی دجفاکا
 وی دا به لاقبوون و گه هشتنه فی روژا نه م تیدا
 دژین، نهز دوی باوه ری دامه، هندی ژیان مابیت،
 دی پله یین دهنگی داهینه ران به لاف بن و دی

کارتیکن ل سہر ژيانا جفاکان ھے بیت . دیسان
 ٺہ گہر ٺہم ل بہرہ مین داھینہ رین کورد بنیرین مینا
 (مہلایئ جزیری , ٺہ حمہ دی خانئ , فہقیئ تہیران
 , پرتویئ ھہ کاری , نالی , حاجئ قادری کویئ ,
 و... ھتد) کو دیروکا داریننا بہرہ مین ھندہ کان ژ وان
 , فہد گہریت بو بہری پتر ژ چوار سہد سالان ,
 ھیشتا و ٺہ فرو ژئ , مہیدان ژ تین و گہرماتیا
 بہرہ مین وان یا شاریاہ و ٺہو بہرہ م رولی خو د
 بیافی ٺہدہ بی و رھوشہ نبیری و سیاسی ژئ دا
 دگیرن و مفا ژئ دھیتہ و ہرگرتن , ٺانکو دٺا فاکرنا
 کہ سیئ کورد دا پشکدارن , ب باوہریا من دگہل
 ژیانئ , بہرہ مین وان ژئ دی زیندی ونہ مر مینن .
 کہ سیئ داھینہر , خودانئ ناقلہ کیئ نہ نشہ و
 ریغینگیئ ریکہ کا دریزہ , ھہ لگریئ پھیامہ کا
 بہرہ مدارہ و دقیت بگہینیت , بیئ ی کو گوھداریا
 خہ یالین بہرژہ و ہندیئ کہ سوکی بکہت , ھہر ٺہف
 ھہست و ہزر و خہ یالہ نہ , دبنہ بنگہ ہیئ ٺا فاکرنا
 کہ سایہ تیا جفاکان و شارستانہ تیئ پھیدا دکہن ,
 ھوسان داھینان و رھوشہ نبیری , تیکہ لی ھہف دبن
 و ٺاسوین رون و گہش ژئ دزین وجفاکیئ ژ
 قوناغہ کیئ بو ٺیکا باشتر فہد گوھیزن , سہ قاپہ کیئ
 ٺازاد و ٺارمانجہر پھیدا دکہن , ل دوماہیئ دیبژم
 داھینہر بنیاتیئ ٺا فاکرنا رھوشہ نبیریئ یہ ,

رهوشه نبيري ژى ، هيڅيني خو سهري پيشكه فتنى
يه ، بلا ژ هه موو لايانقه دهرفهت بو بهينه دان و ري
بو بهينه خوشكرن . ژ بهر كو ب هشياري و
هه فكريي هه ر تشت رولى خو دبينييت .

كار، هه فسه ننگى، جفاك ژ بنه مايين
رهوشه نبيريي و ديموكراتيه تي نه

دياره كو كار، بهرئ بنياتئ ئافاكرنا هر
 جفاكه كئ يه، هه موو روويئن ژيانئ فه دگريت،
 په يوه نديان موكم دكهت، وه رار و دهه فد و
 گه هشتنئ پئش دئخيت. ژ بهر هندی گه لهك فره،
 پلانه كا ريكخستى و نه خشه بو كئشاي و
 سهركه فتى بو بهيته دانان، ئهرك و ماف تيدا بهينه
 دياركرن و پاراستن، داکو جفاكه كا ساخلم و
 بهخته وهر و هه فسهنگ ل سهر بهيته ئافاكرن.

بهرى هر تشتى، پئدقيه بزانيں كو ل فى
 سهرده مى، جفاكا هه فسهنگ و بهرهمدار ژ
 جفاكئن ره وشه نبير، ديموكرات ساز و پئگه هشتى
 دهيته هژمارتن. مروقى ساده زوى ب زوى نه شيت
 وه كو كه سه كئ سهردهم و گونجاي رولى خود وئ
 جفاكى دا ببينيت، ژ بهر كو د شياندا نينه، هزر و
 بير و دهر پيرينا كه سئ بهرام بهر قه بول بكهت، بهلكو
 بهروفاژى وه كو تشته كئ كئفى دبينيت و د پرائيا
 دهماندا دژاتئى دكهت، ئه فه خوب خونه
 هه فسهنگيه كئ دانا قبه را تاكئن وئ جفاكى دا پهيدا
 دكهت، ئه فه ژ بلى جوداهيا دنا قبه را ره گه زين ئير و
 مى دا.

ئاشكرايه كو دوو خواسته كئن (ميول) مهزن د
 ديارو كئن دهرونى دا هه نه، يهك ژ وان هه ستداریا
 جفاكى و يا دويئ خه باتا تاكه كه سئ ژ بو ب

دهستغه ئينانا هېزي، ئەف هەر دوو هوکاره، راستهوخو کار دکهنه سەر پېرابون و چالاکيښ مروفي، ئەف چهنده ژي، بهري هەر کهسهکی ب رهنگهکی نه يي دي د خهباتا وي دا گرنگي ددهته پهيدا کرنا ئاويښ تهنهه يي و ب دهستغه ئينانا هەر سي خاليښ سهره کيښ ژيانئ (فيان، کار و جفاک).

ژ بهر کو ئەم ب خو ژي ب تا کيښ جفاکی دهينه ههژمارتن، ئەم دشپين دهروني خو ژي هوي کهينه هندي، کاني چاوان پيرياري ل سهر دياروکيښ دهروني بدهين و دي چاوان پهيوهنديښ فان هەر دوو هوکاران رافه کهين، ئەگەر مه بغيث دهروني مروفا تيښ ب ديتنا سهردهمانه تېبگه هين دي بينين کو پيکفه گرېدانا هەر دوو هوکاران دبته ئەگهري ديار کرنا ئەوي رادي مروف د في قوناغي دا گههشتيښ، ژ بو تېبگه هشتنا نافهروکا پيکفه ژيانئ، ههروه سا وي پلهيا ژيانئ کو د ئەنجامدايه ژ بو ليکفه کرنا کاری، دا کو داگيراني بو دهروني خو بکهت.

ژ بهر کو ليکفه کرنا کاری، هوکاره کي گرنکه ژ بو جفاکا مروفا تيښ، پيډقيه پشت لي نههپته دان هەر مروفهک ل هەر جههکی و ل هەر دهمهکی، خو بهرپرس بزانيت و پشکداری د کاری دا ههبيت، بهايي وي پيروز راگريت. ئەوي پشکداري نه کهن و

گرنگیی نه دهتی، ئانکو نهو حز ژ بهایی پیکفه
ژیانی ناکهن و دبیتنه زیندهوهرهکی دژی جفاکی و
نهدامهتیا وی یا مروّقیهتی دهپته ژ دهستدان.

د گهلهك حالهتاندا خویا دبیت کو مروّف یی نهز
نهزیه، بتنی ل دور خو دزفریتن ههر تشتی ب
پیقهری خو د پیقتن دبیتنه جهی نهرازیبونا جفاکی،
لی ژ فی چهندي خرابتر، دگهلهك حالهتاندا، مروّقین
سهرداچوی و شهرخواز و گونههبار پهیدا دبن کو ژ
لایی جهین پهیوهندیارقه، دهینه روورهش و
شهرمهزارکرن ژ بهر کو هندهك کار و رویداین کریت
و نه مروّقانه ژی پهیدا دبن و دگهل داخواز و حزین
جفاکی ناگونجن، ئانکو دژی پرایا تایین ژیانی نه،
نهفه ژ لایهکی، ژ لایهکی دی فه ناکهفنه د خانهیا
لیکفه کرنا کاری دا و بهروفاژی ژیانا روژانه نه، ئانکو
دبنه ئاستهنگ د ناقبهرا تاکین جفاکی دا و خهلهکین
زنجیرا ژیانی ژ ههف دقهتین.

ئهف چهنده دبیتنه نهگهري تینهگههشتن و
پاشقهمانا جفاکی، ژ ئالیین جفاکی و هزری و
رهوشهنبیری فه، نهفه تشتهکی دیار و بهرچاقه،
لی ههتا نوکه، نهف راستیه ب چینهکا توزکهوی
هاتیه نخاقتن و سهرهلدانا هزرا، خهباتکرن ژ بو
پهیدا کرنا هیزی و گههشتنا سهروهیری ب زوری بها
و ریژگرتنا کاری ب رهنگهکی سروشتی نههیلاینه.

خه باتکرن ژ بو زالبونې ب زوری، دژې
به ره مهینانا گتشی، دبته ریگر و بنه مایین
هه رفتی ل جه م مروقی په یدا دکه تن کو باوهری ب
هیچ ره فتاره کی نه بیت.

نه گهر ل گوشه په کا دی بهرې خو بده یښې، دې
بینین کو گه نده لکارترین لیکفه که ریڼ کاری، نه ون یین
کو گونجانا خو دگه ل وی جهې کار لی دکهن، ره ت
دکهن، تاما کاریا پتريې دکهن و ژ بو حز و قیانین خو
په نایې دبه نه بهر ب کارهینانا هیزی و دبه
ناسته نگ د ریکا گوهورینین ئیجابی دا، دا کو ل
سه ر بنیاته کی نه دروست بگه هنه مه ره مین خو یین
که سایه تی . ههروه سا جودا کاریڼ جینایه تی د
جفاکی دا، دبه نه گهرې هه فرې نه بوون و
ژبه ریچوونا تاکین جفاکی و په یدا کرنا دوه ره کیې،
کو د نه جامدا دبته خالا لاوازیې د جفاکی دا.

دیاره کو هیزا که سایه تی و گرنگیڼ ئابوری
کارتیکرنا خو ل سه ر لیکفه کرنا کاری هه یه و هه موو
جهین گرنگ و ستراتیجی، بو هنده ک که سان دهینه
داگیرکرن کو ژ هنده ک چینین داگیرکارینه، ب
تیگه هشتن و زانیا فان هوکاریڼ گرنگ خویا دبیت بو
چی لیکفه کرنا کاری و وهرار و پیشکه فتنا جفاکی ژ
ئالیڼ ره وشه نبیری و هزری و دیموکراسی فه ل
سه مته کا دروست ب ریغه ناچیت.

ٺٺڦ رهنڱين ڪاري د سهردهري و ب رڀڦهبرني
دا دبنه ٺهگري پيداڪرنا پله بلنديا هندهڪ ڪهسان
و چهوساندنا هندهڪين دي و ٺاليسهنگيهڪا
نهچاڦهرڀڪري د جڦاڪي دا پيدا دڪهن، ل دوماهيي
هر جڦاڪ خويڪا شاشين ب سهردا هاتينه
سهپاندين ددهت.

ٺٺڦا ل سهرى ٺاماڙه پي هاتيهڪرن، ههتا
راديهڪي، د ناقبراههڪ رهگهز د جڦاڪي دا ههيه،
لي ٺهگهر بهري خو بدهيني، جورهڪي دي پي
نهههڦسهنگيي د جڦاڪي دا ههيه، ٺهو ڙي دويانيا
رهگهزي توخمي، ڪو لڀڪهڪرنهڪا دي ددهته ڪاري.
دياره ڪو پڀڪهاتنا لهشي ڙنڪي دخوازيت ڪو وي ڙ
هندهڪ ڪاران بدهته پاش، ههروهسا هندهڪ ڪار
ههنه بو زهلامى ناهينه دان ڙ بهر ڪو باشتره د
هندهڪ ڪارين دي دا، ٺهرڪي خو بجه بينت، ٺهگهر
ٺٺڦ ياسايه بهپته ب ڪارئينان، رامانا هندي ددهت
ڪو لڀڪهڪرنا ڪاري ل دووڦ رينما و ل سهر
سيسته م و بنياتين پيڦهرين راست و دروست هاتيه
دانان و تاگيري ٿيدا نينه. ٺانڪو ههه موو بزاڙين ٺازادي
و سهروهريا ڙني ل بهرچاڦ هاتينه وهرگرتن، ٺهڦه
ڙي خالين دلخوشڪهرن.

ٺهگهر رڀڦ لي بهپته گرتن، لڀڪهڪرنا ڪاري ب
شيويهڪي دروست، ڙني پالدهت ڪو ب رهنهڪي

سلبی ههست ب مبیاتیا خو نه کهت، په یوه ندرین سروشتی دناڅه را وی و زهلامی دا ټیکنه چن. نه ف چه نده دهلیځین کاری گونجای بو هر دوو لایان دروست دکهت.

لی نوکه ل فی سهرده می پښفه چونی و وه راری، ژ هه موو ئالیانفه و دگه له ک کاراندا، ژنی جهی زهلامی گرتیه، به ری زهلامی دایه جهه کی کو هه مو هیزا خو یا کار ټیکه ر بده ته کاری و سه رکه فتیانه ده رباز بیت. لی د جقا کا مه دا، خالین سلبی د لیکفه کرنا کاری دا، دمشه نه. نه ف چه نده ژی فه دگه ریته فه بو پښه گه هشتنا ناخی مه یی سروشتی و نرمیا ئاس ټین ره وشه نبیری و دیمو کراسی و جقا کی، لی دگه ل هندئ ژی نه م نه شین بیژین لیکفه کرنا کاری ژ بو را گرتا هه فسه نگیا جقا کی، په یفه کا فالایه و هیزا کاری د هه موو سازی و ده زگه هاندا، ب ره نگه کی نه دروست دهیته بکارهینان. ماده م هیژین له شی و هزری، ژ بو ئارمانچین لادای و خراب نه هاتینه گوهورین، نه م چا فه ری نه نجامین باشین و ریځنگین روژه کا گه شین کو په کسانی و دادوه ری و یاسا ټیدا سی گوشه کا سه روه ردار بیت، هر که س ل دوو ف هیژ و شیان و پسپوری و گونجانی جهی خو وهر گریت و سه رکه فتیانه کاری خو ب ریځه بهت،

تہرزہ کی نوو داہینائی د کاری خودا بکھت و ب
کہسہ کی رهوشہ نبیر بویتہ نیاسین؟

ناجی تاہا بہرواری

- ل سالہ ۱۹۶۳ ل گوندی ٹیکمائی ل دہقہرا بہرواری بالا ہاتیہ دونیائی

- دەرچویی کولیژا پەرودردی یه پشکا (بایولوجی) ل زانکویا (موصل)
- نوکه ماموستا یه ل پهیمانگه‌ها ودرزشی- دهوک
- ئەندامی دەسته‌کا ریشه‌بهره یا ئیکه‌تیا نقیسه‌رین کورد -دهوک
- سهرنقیسه‌ری گوفارا په‌یشه .
- ل سالا ۱۹۷۹ دەست ب نقیسنی و فه‌هاندنا هه‌لبه‌ستان کریه
- ئەف به‌ره‌میین چاپکری هه‌نه
- دافه‌رست، هه‌لبه‌ست، ۱۹۹۴
- ته‌زینک، هه‌لبه‌ست، ۲۰۰۰
- ئەو ناشی دهراف لی ودرگیرای، رومان، ۲۰۰۲
- زمانستان، هه‌لبه‌ست، ۲۰۰۴
- ژ ره‌وشه‌نبیریا کوردی، فه‌کولین / گوتار، ۲۰۰۵
- ژ ناوازین جوانیی ، هه‌لبه‌ست، ۲۰۰۶
- چهند هزرین ره‌وشه‌نبیری، گوتار، ۲۰۰۷
- ئەز و تۆب دیتنه‌کا دی، هه‌لبه‌ست، ۲۰۱۰
- داهینان و ئەدهب د گوتارا ره‌وشه‌نبیریا سه‌رده‌م دا ، گوتار، ۲۰۱۰.

ناقەرۆك

- ئەدەبىي نوو دناقبەرا داھىنەرى و وەرگرى دا
..... ۵
- داھىنەرى و دۆرھىيلىك
..... ۱۱
- زارۆك و رەوشەنبىرى، زارۆكى كورد وەك نمونە
..... ۱۵
- سەروبەرى رەوشەنبىرىا زارۆكى كورد
..... ۱۹
- ئارىشەيىن رەوشەنبىرىا زارۆكى
..... ۲۶
- گرنگيا رەوشەنبىرىا زارۆكى ل فى سەردەمى
..... ۲۹

- گرنگیا په روه رده يی ژ بو ره وشه نبیریا
زاروکان ۳۲
- گرنگیا ن ه ت ه و ی
..... ۳۸
- گرنگیا داهینکی و ج وانی
..... ۴۰
- گرنگیا ره وشه نبیری
..... ۴۲
- گرنگیا س ای کولوچی
..... ۴۴
- بوچی زاروکی پیدفی ب نه ده بی خو یی تایهت هیه؟
..... ۴۷
- پاراستنا ناسناما نه ت ه و ی زمانه
..... ۵۵
- زیندیمانانا زمانه پیدفی ب خزمه تی هیه
..... ۶۲
- هه لبه ست وه کو پیدفیه کا جفاکی و شارستانی
..... ۶۷
- نه ده ب ل بهر سیه را ره خنه یا نارمانجه ر
..... ۷۳
- ره وشه نبیری وه کو پیدفیه کا گشتی
..... ۷۸
- سه رده ستیا ره وشه نبیریا ری ژه یی
..... ۸۲
- ره وشه نبیری و زمان وه کو ئالاؤین بنه رته تی د کارین
..... ۸۸

- داھېننەن و رەوشەننەن _____ رى
۹۳ .....
- كار، ھەقسەنگى، جقاك ژ بنەمايېن رەوشەننەننەن .....
۱۰۰ .....

ژ وەشانېن ئىكەتيا نقىسەرىن كورد/دەھۆك

(۱) نفيژەك مەستانە ل دۆر گونبەدا جزيرى/ فەكۆلين، د. فازل عومەر -

۲۰۰۴

(۲) خەونين تازى/ ھەلبەست، روخوشى زىقار - ۲۰۰۴

(۳) وەغەرەك د نەينين دەقى دا/ رەخنە و فەكۆلين، ياسرى حەسەنى -

۲۰۰۴

(۴) بياقى خواندى/ فەكۆلين، جەلال مستەفا - ۲۰۰۴

(۵) لېەر دەرازىنكا تىكىستان/ خواندىن وژەيى، سەلام بالايى - ۲۰۰۴

(۶) خواندىنگەھا برسىكرنى/ چىرۆك، صديق حامد - ۲۰۰۴

(۷) ھزر و ديتن/ ھزر و رەوشەنېريا گشتى، د. عارف حىتو - ۲۰۰۴

(۸) چەند رېيەك بۆ دەقى/ فەكۆلين، صبيح محمد حسن - ۲۰۰۴

(۹) بەرپەرەكى وندا ژ ژيانناما سەلىمى ئەسمەرى/ چىرۆك، انور

محمدطاھر - ۲۰۰۴

(۱۰) چەند خواندىنەك شيوەكارى/ فەكۆلين، ستار على - ۲۰۰۵

(۱۱) ژانين سىناھيى/ رۆمان، تحسين نافشكى - ۲۰۰۵

(۱۲) قصص من بلاد النرجس، حسن سليقانى(الطبعة الثانية) - ۲۰۰۵

(۱۳) گۆتارىن رەخنەيى/ كۆمەلە وتار، ھۆشەنگ شېخ محمد - ۲۰۰۵

(۱۴) گەريانەك د ناف باغى ئەدەبى كوردى دا، رەشىد فندى - ۲۰۰۵

(۱۵) سۆتنگەھ/ رۆمان، بلند محمد - ۲۰۰۵

- (۱۶) سیاپۆشى زىمارى / چىرۆك، د. فازل عمر - ۲۰۰۵
- (۱۷) شانۇيا ھەفچەرخ و چەند دىتن / سيار تمر - ۲۰۰۵
- (۱۸) قىيان د دەمەكى ژاندار دا / رۆمان، محسن عبدالرحمن - ۲۰۰۵
- (۱۹) تەكنىكا فەگىرانى د كورته چىرۆكىن (فازل عومەرى) دا / فەكۆلېن،
نەفيسا ئىسماعىل - ۲۰۰۵
- (۲۰) مېرى و كەفۆك / چىرۆكىن زارۆكان، د. عبدى حاجى - ۲۰۰۵
- (۲۱) ھەژدە چىفانۆكىن گورگا / چىرۆك، ب: محمد عبدالله (چاپا دووى) -
۲۰۰۵
- (۲۲) روستەمى زالى / د. عارف حىتو (چاپا دووى) - ۲۰۰۵
- (۲۳) شھىنا چىيايى سېي / چىرۆك، نزار محمد سعيد - ۲۰۰۵
- (۲۴) جەمسەرى سېي / كورته چىرۆك، خالد صالح - ۲۰۰۵
- (۲۵) ئەى رۆژ نەچە ئافا / پەخشان، سەلام بالايى - ۲۰۰۵
- (۲۶) ژ رەوشەنبىريا كوردى / فەكۆلېن - گۆتار، ناجى طە بەروارى - ۲۰۰۵
- (۲۷) زارۆكىن جىھانا ئاشتى و ئاشوېي / فەكۆلېن، ھزرفان عبدالله - ۲۰۰۵
- (۲۸) دھۆك د سەربۇران دا / بىرەوهرى، صدېق حامد - ۲۰۰۵
- (۲۹) جاك درېدا و ھەلوەشاندىن / فەكۆلېن، د. فازل عمر - ۲۰۰۵
- (۳۰) داويا شەرفانەكى / رۆمان، عصمت محمد بدل - ۲۰۰۵
- (۳۱) پېلېن رەخنەيى / رەخنە، نعمت الله حامد نھىلى - ۲۰۰۵
- (۳۲) دەما ھېشتا گىيانەوهر دىشان باخفن / چىفانۆكىن مللى، و: حجى جعفر

۲۰۰۵ -

۳۳) بەر ب دەقى خۇمالى / دەق و شروفەكرن، ئىبراھىم ئەحمەد سىمۇ، ۲۰۰۵

۳۴) مېمېتېكىس، ژ ھزركرنى تاكو ئايدىيۇلۇجىيى / د. فازل عمر، ۲۰۰۵

۳۵) كەلتۇر.. ناسىيۇنالىزم و عەرەبكرن / فەكۆلىن، عەبدال نورى، ۲۰۰۵

۳۶) پەيىقىن بى پەردە / فەكۆلىن رەخنا ئەدەبى، عبدالخالق سولتان،

۲۰۰۵

۳۷) نىستىن د چاقىن نىرگىزى دا / ھەلبەست، بەشىر مزوئىرى، ۲۰۰۵

۳۸) ژ فەلسەفا بەرخودانى / ھەلبەست، رەمەزان عىسا، ۲۰۰۵

۳۹) ئەوى دىزى ھەميا / كورتەچىرۇك، صېيخ محمد حسن، ۲۰۰۵

۴۰) نىزارگەرى / د. فازل عمر، ۲۰۰۵

۴۱) بىست سال و ئىقارەك / رۇمان، صىرى سلىفانەى، ۲۰۰۵

۴۲) نىسىن د ناقبەرا نىسەرىن خوداوند و لىگەريان ل ئازادىي /

فەكۆلىن، ھۆشەنگ شىخ محمد، ۲۰۰۵

۴۳) ژ چىرۇكىن مىلى يىن فلكلورى / جمىل محمد شىلازى، ۲۰۰۵

۴۴) جواھر المبدەين / مناقشات ادبىه، اسماعيل بادى، ۲۰۰۵

۴۵) دىمەنىن پەچنى / چىرۇك، كىقى عارف، ۲۰۰۵

۴۶) تىر ژ كفانا دوھىيىن و بەر تىنە من / ھەلبەست، سەلمان كۇفلى، ۲۰۰۵

۴۷) كەفالهكى رويس / ھەلبەست، شوكرى شەھباز، ۲۰۰۵

۴۸) دەولەت و عشقەكا كەفتار / ھەلبەست، دىكا دالىيى، ۲۰۰۵

- (۴۹) شەفەين بى خەو / ھەلبەست، بەيار باقى، ۲۰۰۵
- (۵۰) ئازراندا بەندەمانى / ھزرقان، ۲۰۰۵
- (۵۱) چاخى رۆژ دپەيىت / ھەلبەست، شەمال ئاكرەيى، ۲۰۰۵
- (۵۲) دوو چەمكىن ھافىبوون ياخيبوون / ئەمىن عبدالقادر، ۲۰۰۵
- (۵۳) راستى و تالان، صبحى مراد، ۲۰۰۵
- (۵۴) دەفتەرا بى گونەھيى / ھەلبەست، عبدالرحمن بامەرنى، ۲۰۰۵
- (۵۵) زمان و زمانقانى / عبدالوھاب خالد، ۲۰۰۵
- (۵۶) ئەفەين، خەم و مرن / ھەلبەست، طيب دەشتانى، ۲۰۰۵
- (۵۷) زىندانا بچويك / ھەلبەست، عزيز خەمچىن، ۲۰۰۵
- (۵۸) عشق د بەھشتەكا يوتوبىايى دا / ھەلبەست، مصطفى سليم، ۲۰۰۵
- (۵۹) ئەزى د ھەمبىزا ھەناسىن تە دا / چىرۇك، اسماعيل مصطفى، ۲۰۰۶
- (۶۰) رۇمان ل دەفتەرا بەھدىنان / فەكۆلين، رەمەزان ھەجى، ۲۰۰۶
- (۶۱) رايان گشتى، تىگەھ و پىناسىن و گوھورىن و پىفانا زانستى / فەكۆلين،
مسلم باتىلى، ۲۰۰۶
- (۶۲) ھەلبەستىن رەنگىن / ھۆزان، و: تەنگەزارى مارىنى، ۲۰۰۶
- (۶۳) تەفنىكەرا كورد، ھونەرمەندا بەرزە / فەكۆلين، و: مەسعود خالد
گولى، ۲۰۰۶
- (۶۴) چاپەمەنيىت رەوشەنيرىت دەفتەرا بەھدىنان (۱۹۳۵-۲۰۰۰) /
بىبلوگرافيا، وصفى حسن ردىنى، ۲۰۰۶

- ۶۵) شەفا فريشته رهڤين/ چيروك، اسماعيل سليمان هاجانى، ۲۰۰۶
- ۶۶) گولوكا ئالۋىزاي/ خالد صالح، ۲۰۰۶
- ۶۷) نفيژەكا بارانى/ ھۆزان، ھەڤال فندى، ۲۰۰۶
- ۶۸) رۇز/ ھۆزان، ھشيار ريكانى، ۲۰۰۶
- ۶۹) عشق ل ژير پرا چينودى/ بلند محمد، ۲۰۰۶
- ۷۰) وەرزى ئەڤينى/ نۇڤلىت، يونس احمد، ۲۰۰۶
- ۷۱) ئەفسانەيا سترانىن بىندەستىي/ نجيب بالايى، ۲۰۰۶
- ۷۲) خەونەكا ئەمريكى، چيروكىن عزيز نسين/ و: خىرى بوزانى، ۲۰۰۶
- ۷۳) ھزىنەك د زمانى كوردى دا/ رشيد فندى، ۲۰۰۶
- ۷۴) خانى مامۇستايى سىيەمىن/ مەم شەرەف، ۲۰۰۶
- ۷۵) ژ ئاوازين جوانىي/ ھۆزاني، ناجى طە بەروارى، ۲۰۰۶
- ۷۶) پيىداچوونەك لسەر ھىندەك بەلگەنامەيىن تايبەت ب كوردانقە/
 ۲۰۰۶، ۲۰۰۶
- ۷۷) مەشا بۇكان/ ھۆزان، ھىقى بەروارى، ۲۰۰۶
- ۷۸) ئەو زەلامى دگەل خو ليك جودا/ شانۆ، سيار تەمەر، ۲۰۰۶
- ۷۹) پەلپىن عشقى/ ھۆزان، درباس مستەفا، ۲۰۰۶
- ۸۰) شەڤىن سار/ رۇمان، ھەسەن ئىبراھىم، ۲۰۰۶
- ۸۱) ھۆزان بۇ دەللى/ ھۆزان، خالد حسين، ۲۰۰۶
- ۸۲) بالۇلكا شەكرى/ چيروك، حسن سلىڤانى، ۲۰۰۶

- ۸۳) حەيرانۆك نامەيىن ئەفەنداران/ ئەدەبىيەت، ۲۰۰۶
- ۸۴) مرن د قشلهيا پادشاهى دا/ چىرۆك، محسن عبدالرحمن، ۲۰۰۶
- ۸۵) چىقانۆكا گايى سۆر/ فلکلور، جمىل محمد شىلازى، ۲۰۰۶
- ۸۶) سەلوا ھىش بەلالىسكە/ ھەلبەست، لقمان ئاسھى، ۲۰۰۶
- ۸۷) بلىجان/ رۇمان، پەروىز جىھانى، ۲۰۰۶
- ۸۸) لەئلىخانا گۇفەيى/ چىرۆك، مصطفى بامەرنى، ۲۰۰۶
- ۸۹) قەگەر/ رۇمان، شاھىن بەكر سورەكلى، ۲۰۰۶
- ۹۰) قەدەرا من/ ھۆزان، سەلمان شىخ مەمى، ۲۰۰۶
- ۹۱) بېھنەشك/ فولكلور، محمد حسن بناقى، ۲۰۰۶
- ۹۲) ئارمانج/ ھۆزان، سەبرىيە ھەكارى، ۲۰۰۶
- ۹۳) باكورى دل/ ھۆزان، دلشا يوسف، ۲۰۰۶
- ۹۴) خەنەك بىنەقىشى/ چىرۆك، عصمت محمد بىدل، ۲۰۰۶
- ۹۵) نەيىنىن خامەي/ ھۆزان، سەبرى نەيلى، ۲۰۰۶
- ۹۶) ھەناسەك د پەرسىتگەھا شعرى دا/ خواندنىن وئزەيى، سەلام بالايى،
۲۰۰۶
- ۹۷) شۆرشىن بارزان/ ھۆزان، حەيدەر مەتىنى، ۲۰۰۶
- ۹۸) عەشقا مە چىرايەكى زەرادەشتى يە/ كورئە چىرۆك، ئىسماعىل مستەفا،
۲۰۰۶
- ۹۹) تەنھەستان/ ھەلبەست، كەمال سلىقانى، ۲۰۰۶

- (۱۰۰) رۆستەمى زال / فولكلور، جەمىلى حاجى، ۲۰۰۶
- (۱۰۱) مقالاتى نقدىيە / مجموعە الكىتاب، ۲۰۰۶
- (۱۰۲) بەرگۈتتېيىن كۆچەرەكى دەشتىنەبوويى / ھۆزان، اسماعىل تاھا شاھىن،
۲۰۰۶
- (۱۰۳) دەفچ ناھىيسن! / كورتەچىرۇك، تىلى سالج موسا، ۲۰۰۶
- (۱۰۴) شەفەكا بى نفيژ / ھۆزان، لايىق جەمال كوريمەي، ۲۰۰۶
- (۱۰۵) پارادوكسىزم و تىگەھى وى د ھۆزانا نوپخووازا كوردى دال دەفەرا
بەھدىنان / فەكۈلىن، عىسمەت خابوور، ۲۰۰۶
- (۱۰۶) دۇسىيا بارزانى د سىندۇقا پىلايى يا ستالىنى دا / فەكۈلىن، وەزىرى
عەشۇ، ۲۰۰۶
- (۱۰۷) ھەلەبچە / ھەلبەست، سەيدايى كەلەش، ۲۰۰۷
- (۱۰۸) چاڧىن سىتافكى / رۇمان، تەھسىن ناڧشكى، ۲۰۰۷
- (۱۰۹) باكورى ھەلبەستى / ھەلبەست، نارژەن ئارى، ۲۰۰۷
- (۱۱۰) گەريانەكا بى ھۇدە / چىرۇك، نەفيسا ئىسماعىل، ۲۰۰۷
- (۱۱۱) سورە برىنا شەفا من / ھەلبەست، سەلوا گولى، ۲۰۰۷
- (۱۱۲) عەشق د خلوەگەھا مرنى دا / ھەلبەست، ئاشتى گەرمافى، ۲۰۰۷
- (۱۱۳) سرودىن رۇژھەلاتى / چىرۇك، جەلال مستەفا، ۲۰۰۷
- (۱۱۴) ئارايانا سىنورپىن دوور / ھەلبەست، مەسعود خەلەف، ۲۰۰۷
- (۱۱۵) ئاوازيں خامەيى / لىكۈلىن، نەمت اللە حامد نەيلى، ۲۰۰۷

- (۱۱۶) بەيتا سىيسەبانى/ ھزرفان، ۲۰۰۷
- (۱۱۷) گەر تو ماباى/ ھۆزان، سەلمان شىخ مەمى، ۲۰۰۷
- (۱۱۸) لەشى شەفى/ ھەلبەست، سەلام بالايى، ۲۰۰۷
- (۱۱۹) دالەھى يىن كەسەكى ب تنى/ چىرۆك، د. عارف حىتو، ۲۰۰۷
- (۱۲۰) چەند ھزرىن رەوشەنپىرى/ گۆتار، ناجى تاھا بەروارى، ۲۰۰۸
- (۱۲۱) ھەلكولينا زمانى/ فەكۆلىن، د. فازل عمر، ۲۰۰۸
- (۱۲۲) خەونەكا كىشى/ ھەلبەست، دەيكا دالبايى، ۲۰۰۸
- (۱۲۳) ژ بو رىنقىسەكا چىتر/ فەكۆلىن زمانەفانى، اسماعىل تاھا شاھىن،
۲۰۰۸
- (۱۲۴) پەترۆمەكرنا گونەھان/ چىرۆك، محسن عبدالرحمن، ۲۰۰۸
- (۱۲۵) رۆزانين شىتەكى/ تىكىستىن ئەدەبى، ادیب عبداللە، ۲۰۰۸
- (۱۲۶) رۆژ ئاڧا دبىت دا بەھلىت/ ھەلبەست، صدىق خالد ھرۆرى، ۲۰۰۸
- (۱۲۷) باژىرى دىنا و چەند چىرۆكىن دن/ كارىكاتۆرە چىرۆك، تىلى صالح،
۲۰۰۸
- (۱۲۸) ئەفەين و ستران/ ھۆزان، فىصل مصطفى، ۲۰۰۸
- (۱۲۹) گۆڧەندا ژىنى/ ھۆزان، د. خىرى نەمو شىخانى، ۲۰۰۸
- (۱۳۰) كەپەزى خەونان/ ھەلبەست، خەمگىنى رەمۆ، ۲۰۰۸
- (۱۳۱) بەندەر/ ھەلبەست، دىا جوان، ۲۰۰۸
- (۱۳۲) سىپھستان/ كورته چىرۆك، خالد صالح، ۲۰۰۸

- ۱۳۳) حېجوبون/ ئەحمەد ياسىن، تېكىستىن ئەدەبى، ۲۰۰۸
- ۱۳۴) تېكىست د نابقبەرا گۆتارا رەخنەيى و رېبازىن ئەدەبى دا، ئەمىن عبدالقادر، ۲۰۰۸
- ۱۳۵) پايىزەكا شىن/ ھەلبەست، تريفە دۆسكى، ۲۰۰۸
- ۱۳۶) ئەم بۆجى كىتېبان چىدكەين؟/ گۆتار، ھوشەنگ شىخ مەمەد، ۲۰۰۸
- ۱۳۷) شەفىن پىراگ/ حسن ابراهيم، رۆمان، ۲۰۰۸
- ۱۳۸) چىرۆكىن وەرگىراي ژ كوردى بۆ ئنگليزىي/ چىرۆك: لوقمان ئاسھى، ۲۰۰۸
- ۱۳۹) دەھ خەون/ كۆمەكا ھەلبەستقانا، ھەلبەست، ۲۰۰۸
- ۱۴۰) راپرسىن و راوەرگرتن/ مسلم باتىلى، فەكۆلىن، ۲۰۰۸
- ۱۴۱) تېكىستىن ئەدەبى/ خالد حسين، ۲۰۰۸
- ۱۴۲) پىرا ئارتا يان بەيى گران/ ئەنور مەمەد تاھر، سى شانۇگەرىيىن وەرگىراي، ۲۰۰۸
- ۱۴۳) ترسا بى ددان/ ھەلىم يوسىف، رۆمان، ۲۰۰۸
- ۱۴۴) بىرھاتنىن سەرخوش/ سىروان قچۆ، ھەلبەست، ۲۰۰۸
- ۱۴۵) پايىزا پەيخان/ سەبىرى سلىقانى، لىكۆلىن، ۲۰۰۸
- ۱۴۶) مەيدانا كووچكان/ ئىسماعىل سلىمان ھاجانى، كورتەچىرۆك، ۲۰۰۸
- ۱۴۷) چەند ستىرپىن گەش د ئەسمانى ھەلبەستا نوو يا كوردى دە/ خەلىل دھۆكى، فەكۆلىن، ۲۰۰۸

- ۱۴۸) ديوانىن بۇتانى / سەبرى بۇتانى، ھەلبەست، ۲۰۰۸
- ۱۴۹) زمان و ئەدەب و مېژووو كورد د (رۇژى كورد) دا ۱۹۱۳ / ھەجى
جەغفەر، فەكۆلېن، ۲۰۰۸
- ۱۵۰) لافزا كەفنه وارەكى خەمبار / گولنار ەلى، ھەلبەست، ۲۰۰۸
- ۱۵۱) سنورېن فەكرى / ئىسماعىل بادى، چاڭپېكەفتن، ۲۰۰۸
- ۱۵۲) پەسنېن ئامەدخان / ھەنىف يوسف، ھەلبەست، ۲۰۰۸
- ۱۵۳) توافا يارى / ەمەرى لەعلى، ھەلبەست، ۲۰۰۸
- ۱۵۴) تىۋورا وئزەيى / و: د. ەارف ھىتو، فەكۆلېن، ۲۰۰۸
- ۱۵۵) سالۇختە د ھەيرانۇكان دا / جەمىل مەمەد شىلازى، فەكۆلېن، ۲۰۰۸
- ۱۵۶) شانۇ... / سيار تەمەر، فەكۆلېن، ۲۰۰۸
- ۱۵۷) من نەڧىت ژ لەشى تە ببارم / بەيار زاويتەى، ھۇزان، ۲۰۰۸
- ۱۵۸) سېھرەبەندى يا بەردەوام (زمانى جامەيى) / فازل ەمەر، فەكۆلېن،
۲۰۰۸
- ۱۵۹) ساكو / نوزاد مزورى، كورته چىرۇك، ۲۰۰۸
- ۱۶۰) فەرھەنگا كلاسيكىن كورد / مەسعود خالد گولى، فەكۆلېن، ۲۰۰۹
- ۱۶۱) ئەو پياوۋى بە لامەو ەرت بوو / بەھر موفتى، ۲۰۰۹
- ۱۶۲) چەند بابەت و لىكۆلېنېن زمانى / عبدالوھاب خالد، فەكۆلېن، ۲۰۰۹
- ۱۶۳) سىمىاء الخطاب الشعرى، ۲۰۰۹
- ۱۶۴) رۇزانىن ئەدەبىياتا كوردى – چىكى، ۲۰۰۹

- ۱۶۵) ل بەرسفكا مە بەفر بارى/ محسن قوجان، ھۆزان، ۲۰۰۹
- ۱۶۶) دەنگ و ھەلنگفتن/ ئازاد دارتاش، خويندینن رەخنەیی، ۲۰۰۹
- ۱۶۷) الشواف... والیلە الاخیرە/ و: سامى الحاج، چیرۆك، ۲۰۰۹
- ۱۶۸) كیمیگەر/ و: د. لەزگینی ئافدرەھمانی، رۆمان، ۲۰۰۹
- ۱۶۹) ئەو پیاوانەى لە ناو رەنگى تابلوكانم سەما دەگەن/ ئالە
عەبدولرەحمان، چیرۆكان، ۲۰۰۹
- ۱۷۰) ۱۰۰ سالیانا و نقیسەرى كورد قاناتى كوردو/ توسنى رەشىد،
كۆمەلەكا فەكۆلینان، ۲۰۰۹
- ۱۷۱) ھەلوەسەیین زینی/ د. عارف حیتو، شعر، ۲۰۰۹
- ۱۷۲) باخورە/ محسن عبدالرحمن، رۆمان، ۲۰۰۹
- ۱۷۳) پیلارەش/ ھشیار ریکانی، ژ بیرەودەریین پېشمەرگەیهکی، ۲۰۰۹
- ۱۷۴) كەمیدى گەور/ صدیق حامد، رۆمان، ۲۰۰۹
- ۱۷۵) دەمى نیچە ب خۆ دبیژیت/ و: سالىح يوسف سؤفى، فەكۆلین، ۲۰۰۹
- ۱۷۶) بابى منۆ/ محمد سلیم سیاری، چیرۆك، ۲۰۱۰
- ۱۷۷) مقهى العمیان/ انور محمد طاهر، قصص كوردیه مترجمه، ۲۰۰۹
- ۱۷۸) ئەو خانما ھەنى/ حەسەن سلێقانەى، ھۆزان، ۲۰۱۰
- ۱۷۹) سەوداسەرى/ خالد سندورى، ھۆزان، ۲۰۱۰
- ۱۸۰) ھەناسەیین شیعیرى/ عبدالرحمن بامەرنى، ھۆزان، ۲۰۱۰
- ۱۸۱) شەف ژی د ئاخفن/ دەمھات دێركى، ھەلبەست، ۲۰۱۰

- ۱۸۲) فېرىن د پەنجەرئېدا/ ھزرڤان، ھەلبەست، ۲۰۱۰
- ۱۸۳) ستافكېن ئەڤرۇ و دوھى/ شەمال ئاكرهئى، ھەلبەست، ۲۰۱۰
- ۱۸۴) ئەز و توب دىتنەكا دى/ ناجى تاھا بەروارى، ھەلبەست، ۲۰۱۰
- ۱۸۵) نە ھەڤال نە...! / ئەحمەدئى شوئى، ھەلبەست، ۲۰۱۰
- ۱۸۶) چەند گولەك بۇ يارا من/ سەلمان شېخ مەمى، ھەلبەست، ۲۰۱۰
- ۱۸۷) دارا چل ئاواز/ ئەدیب چەلكى، ھەلبەست، ۲۰۱۰
- ۱۸۸) بىلگە سوومەر/ پەيالەكە دن تارى، ھەلبەست، ۲۰۱۰
- ۱۸۹) ودغەرەك ل ناف پېرپەستېن زمانى كوردى (كرمانجى)/ فاضل عمر،
زمانەڤانى، ۲۰۱۰
- ۱۹۰) سەيى ھىژا/ و: ئەحمەدئى زەرۇ، چىرۇك، ۲۰۱۰
- ۱۹۱) مەيدان/ حكيم عبدالله، چىرۇك، ۲۰۱۰
- ۱۹۲) دراسات نقدية عن الادب الكوردي/ مقالات لنخبة من النقاد، دراسة،
۲۰۱۰
- ۱۹۳) لىكۆلېنېن وئزەيى/ كۆمەكا نڤيسەرېن كورد، ڤەكۆلېن، ۲۰۱۰
- ۱۹۴) خەونېن ھلاويستى/ ھەلبەست، سەلوا گولى/ ۲۰۱۰
- ۱۹۵) لايى دى يى پرى/ رۆمان، تحسین نافشكى، ۲۰۱۰
- ۱۹۶) بېدەرا رويس/ ھەلبەست، بحرى رشيد، ۲۰۱۰
- ۱۹۷) كورته چىرۇكا كوردى ل دەڤەرا بەھدینان ۱۹۶۰ – ۲۰۰۵ز/ ڤەكۆلېن،

خالد صالح، ۲۰۱۰

۱۹۸) دم الصنوبر/ شعر، ترجمه: بدل رفو، ۲۰۱۰

۱۹۹) شھینا شەقبھورکین دل / ھەلبەست، کونى رەش، ۲۰۱۰

۲۰۰) رېبازېن ئەدەبىياتى/ فەكۆلېن، ھىقى بەروارى، ۲۰۱۰

۲۰۱) تېكىستېن ئەدەبىي/ فەكۆلېن، خالد حسين، ۲۰۱۰

۲۰۲) مالباتا بەدرخانيان(۱۹۰۰ – ۱۹۵۰)/ فەكۆلېن، د. صلاح محمد سليم

محمود، ۲۰۱۰

۲۰۳) ژ دەسپېكى ھەتا دەسپېكى/ فەكۆلېن، سەبرى سلیقانهی، ۲۰۱۰

۲۰۴) لېەر تېھنا بەرسقېن وە/ کۆمەلە دیدار، لقمان ئاسھی، ۲۰۱۰

۲۰۵) پشیکین ستمبۆلۆ ژى لەغەرن/ چیرۆک، ئسماعیل سلیمان هاجانی،

۲۰۱۰

۲۰۶) دياردا مرنا زمانان/ فەكۆلېن، فەرھاد حاجی، ۲۰۱۰

۲۰۷) خەریبی/ ھەلبەست، ئەلند مزوری، ۲۰۱۰.

۲۰۸) ھەپارە یېن بارانی/ ھەلبەست، عارف حیتۆ، ۲۰۱۰.

۲۰۹) خەونین شیم/ ھەلبەست، دەیکا دالیایی، ۲۰۱۰.

۲۱۰) ئاسی/ تېكىست، خالد حسين، ۲۰۱۰.

۲۱۱) چیرۆکین جادوگەری بو زارۆکان/ چیرۆک، و. حجی جعفر، ۲۰۱۰.

۲۱۲) سى شانوگەرى/ شانو، زارۆ دھۆکی، ۲۰۱۰.

(۲۱۳) جەستەيىن فرۆك / چىرۆك / محسن عبدالرحمن / ۲۰۱۰.
(۲۱۴) داھىيان و ئەدەب د گوتارا رەوشەنىريا سەردەم دا / ناجى تاھا
بەرۋارى، گوتار، ۲۰۱۰.

ji weşanên êketiya nivîserên kurd\Duhok
jimare (214)

Dahênan û Edeb
Di gutara rewşenbîriya serdem da

Nacî Taha Berwarî

Kurdistan 2010